

پاڻيچھونڪ سنو رٿا لاءِ
دادت ذڪر، ٺهڻ موهي

گزارش رصد فرهنگي (۶)

رصد در نگاه مقام معظم رهبري

مرکز رصد فرهنگي کشور

باز

گزارش رصد فرهنگی

(۶)

 رصد در نگاه مقام معظم رهبری

حسین تدین

زهرا عباسی

پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات
وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
کارگروه رصد فرهنگی

ناشر: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات، کارگروه رصد فرهنگی
عنوان گزارش: رصد در نگاه مقام معظم رهبری
نویسندگان: حسین تدین و زهرا عباسی
ویراستار علمی: محمد فکری
ویراستار ادبی: نازنین سرکارات پور
صفحه‌آرایی: مهتاب خاکیان
طراح جلد: فریماه فاطمی
نوبت چاپ: اول - تابستان ۱۴۰۰
شمارگان: برای مخاطبان خاص

همه حقوق این اثر برای پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات محفوظ است.
در صورت تخلف، پیگرد قانونی دارد.

نشانی: تهران، پایین‌تر از میدان ولی عصر (عج)، خیابان دمشق، شماره ۹، پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات
صندوق پستی: ۶۲۷۴-۱۴۱۵۵. تلفن: ۸۸۹۰۲۲۱۳. دورنگار: ۸۸۸۹۳۰۷۶. Email: nashr@ricac.ac.ir

فهرست مطالب

مقدمه

۱۰..... رصد کنش مدار

۱۱..... رصد واکنش مدار

بخش اول: رصد سیاستی و گفتمانی

۱۴..... اهمیت و ضرورت رصد سیاستی و گفتمانی

۱۵..... پیش نیازهای رصد سیاستی و گفتمانی

۱۵..... هدف از رصد سیاستی و گفتمانی

۱۶..... کارکرد رصد سیاستی و گفتمانی

۱۷..... رصدگران رصد سیاستی و گفتمانی

۱۸..... مرکز رصد سیاستی و گفتمانی

۱۹..... انواع مراکز رصد سیاستی و گفتمانی

بخش دوم: رصد محیطی

۲۸..... ضرورت رصد محیطی

۲۸..... هدف از رصد محیطی

۲۹..... کارکرد رصد محیطی

۲۹..... حوزه‌های قابل توجه رصد محیطی

۳۴..... مرکز رصد محیطی

۳۵..... بایدهای گزارش‌های مرکز رصد

۳۶..... مراکز رصد محیطی متعلق به دشمن

۳۹..... رصدگران رصد محیطی

۴۰..... ویژگی‌های رصدگران رصد محیطی

۴۱..... نخبگان و مسئله رصد محیطی

٤١.....	جوانان و مسئلهٔ رصد محیطی.....
٤٢.....	بسیجیان و مسئلهٔ رصد محیطی.....
٤٣.....	جمع بندی.....
٤٤.....	پیوست.....
٦٥.....	منابع.....

مقدمه

ضرورت رصد در فرازهای مختلف بیانات و مکتوبات مقام معظم رهبری موردتوجه قرار گرفته است؛ و ایشان بر اهمیت آن اشاره نموده و تأکید فرموده‌اند؛ اما باوجود توجه و تأکید معظم‌له، مقولهٔ رصد کمتر موردتوجه قرار گرفته است. از این‌رو، این نوشته در تلاش است با تجمیع، تحلیل و تبیین رصد در نگاه ایشان، سازمان‌ها، نهادها، مسئولان، تصمیم‌سازان، محققان و... را با دیدگاه ایشان در خصوص رصد آشنا سازد.

واژهٔ «رصد» بر معنای و اعمال متعددی دلالت دارد که بسته به زمینهٔ کاربرد آن تفاوت دارند؛ اما در کل، معنا و مضمون مشخصی را به ذهن متبادر می‌سازند. کاربردهای معنایی صورت‌گرفته حول واژهٔ «رصد» همسو و مکمل یکدیگرند و می‌توان تمام آن‌ها را باوجود تفاوت‌های ظاهری، از یک خانواده دانست. برای فهم زمینهٔ مفهومی این واژه، باید به فرهنگ‌های وازگان از گذشته گرفته تا معاصر و آثار نویسندگان، حکما، دیوان‌های شعرا و دیگر آثار نگاشته‌شده پیرامون علم نجوم مراجعه کرد و نسبت به کاربردهای آن شناخت بهتری به دست آورد.

در «فرهنگ معین» ذیل مفهوم رصد چنین آمده است:
«نظر دوختن به چیزی، مترصد بودن، چشم داشتن چیزی را، مراقب، نگهبان، راه، طریق، نظارت و مراقبت.»^۱
در «فرهنگ بزرگ سخن» نیز در تعریف و معنای کلمه رصد چنین آورده شده است:

«عمل مطالعه و مشاهده اجرام سماوی و پدیده‌های آسمانی از نظر حرکات و مواضع و خواص آن‌ها.»^۲
علامه دهخدا با استناد به متون متعدد، توضیح جامع‌تری دربارهٔ رصد بیان کرده است. در لغت‌نامهٔ شهیر دهخدا برای مفهوم رصد سه معنا و کاربرد ذکر شده است:

۱- معنا و کاربرد مصدری آن که به معنای چشم داشتن، مراقبت و کمین گذاشتن است.

۲- کاربرد اسم فاعلی آن که به معنای گروه چشم‌دارنده و نظرکننده است.

۶- کاربرد مکانی آن که به معنای عمارت، مکان، سرزمین و اقلیم است.

در این لغت‌نامه در شرح مفهوم رصد چنین آمده است:

«به اصطلاح نجوم چوتره‌ای^۳ که بر قلهٔ کوهی سازند و هفت صد گز اقلماً بلندی آن باشد و منجمان بر آن نشسته، احوال کواکب معلوم کنند و هودل نیز گویند... چوتره‌ای باشد به ارتفاع هفت صد گز که بر تیغ کوهی شامخ بندند و بدان حکیمان و منجمان نشینند و طلوع و غروب ستارگان و اسرار کواکب را معاینه و مشاهده کنند؛ و چوتره را مناره گویند. رصد چنان باشد که در صحرا بر گریوه‌ای^۴ که در غایت بلندی باشد، سطح آن را هموار کرده، بر آن سطح دو قصر مقابل یکدیگر بنا کنند؛ روی یکی به سوی مشرق و روی

۱. ر.ک. فرهنگ لغت معین، ذیل واژهٔ رصد.

۲. ر.ک. «فرهنگ بزرگ سخن» فارسی، ذیل واژهٔ رصد.

۳. سکویی مربعی شکل.

۴. تل، پشته.

دیگر به مغرب و در میان هر دو قصر فاصله به قدر چهار ذراع بود و طول هر یکی از این دو قصر چهارصد گز باشد و بلندی هر دو قصر صد گز بیشتر. در تواریخ ولایت‌نامه مسطور است که در ملك فرنگ، «رصد» عمارتی باشد که ارتفاعش هزار دست و چاه زیرینش پانصد دست خواهد بود؛ مدور و مثنی از سنگ ترتیب یافته و طبقه‌ای متعدد ساخته و بر سر گنبد بالای آن پرکاله شیشه نهاده و در میان هر طبقه سوراخی مدور مقدار يك انگشت می‌سازند که روشنی آفتاب از بالای طبق‌ها تا به ته چاه نمایان باشد؛ و در میان طبقه‌ها، جابه‌جا، کتاب‌های علم هیئت و تنجیم نهاده باشد. حکما با رفتن به بالای آن به وسیله شیشه‌های دوربین‌های کلان احساس بروج و سیاره‌ها نمایند. چاهی عمیق که علمای هیئت حفر کنند؛ داخل آن شوند و به آسمان می‌نگرند تا چگونگی مسیر و حرکت نجوم و ثوابت را یادداشت کنند و آن را زیج می‌گویند و سال به سال از آن تقویم استخراج کنند.^۱

واژه «رصد» در زبان عربی نیز کاربرد دارد. این واژه در سه معنی به کار برده می‌شود؛ یکی به معنای حصّه و بهره است که معرّب رسد فارسی است. دوم به معنای راست و مستقیم به کار برده می‌شود؛ و سوم به معنای مراقبت کردن و کمین نهادن است.^۲ درك رایج از رصد همین دلالت سوم است.

رصد و مشتقات آن در آیات شریفه قرآن کریم نیز آمده‌اند که بار معنایی یکسان و مشابهی دارند. بر اساس آنچه محققان الفاظ قرآنی آورده‌اند، «الرصد» در قرآن کریم به معنای آمادگی برای مراقبت و دیده‌بانی^۳، مراقبت کردن و چیزی را در نظر گرفتن (کمین کردن) و نیز نگهبان و مراقب (کمین‌کننده) آمده است.^۴ در ادبیات فارسی یا به زبان ساده‌تر، دیوان شعرا و نویسندگان نیز واژه رصد دیده می‌شود. در بیشتر اشعار، رصد در معنای نظارت، دیدن و مراقبت

۱. ر.ک. لغت‌نامه دهخدا، واژگان رصد، رصدگاه و رصدبندی.

۲. ر.ک. قرشی، ۱۳۵۲، ج ۳؛ لغت‌نامه دهخدا، واژه رصد.

۳. ر.ک. راغب اصفهانی، ۱۳۷۴، ج ۲.

۴. ر.ک. قرشی، ۱۳۵۲، ج ۳.

به کار گرفته شده است. برای مثال، در ابیات زیر از «خاقانی» رصد در معنای نگاهبان، مطالعه و نظارت آمده است:

از رصدها سیزده سال دگر

خسف بادی در جهان دانسته‌اند

(ترجیعات ۷)

رصد روز و شب چه می‌باید

که ندارد ره کرم‌گردی

(قطعه ۳۲۳)

غم ز لب باج نفس می‌گیرد

عمر در کار رصدبان چه کنم

(قصیده ۱۵۱)

شام و سحر هست رصددار عمر

زین دو رصد خط امان کس نیافت

(غزل ۲۸)

چند رصدگاه دیو بر ره دل داشتن

چند قدمگاه پیل بیت حرم ساختن

(قصیده ۱۷۳)

ای حکیمان رصدبین خط احکام شما

همه یاوه است و شما یاوه سرایید همه

(قصیده ۲۰۷)

در این رصدگه خاکی چه خاک می‌بیزی

نه کودکی نه مقامر ز خاک چیست تو را؟

(قصیده ۳)

زانو کنم رصدگه و در بیع خان جان

صد کاروان درد معین درآورم

(قصیده ۱۴۹)^۱

در اشعار زیر از مولوی نیز مفهوم رصد به معنای دیده‌بانی و بررسی آمده است:

رو پیرس آن کاروان را از رصد

کز کدامین شهر ایدر می‌رسد

(مثنوی، دفتر ششم)

روز و میلادش رصد بندیم ما

تا نگردد فوت و نهجد این قضا

(مثنوی، دفتر سوم)

وان دگر گفتی که سحر است و طلسم

که رصد بستست بهر جان و جسم

(مثنوی، دفتر سوم)^۱

با بررسی معانی و نحوه کاربست آن در اشعار و گفته‌ها آشکار می‌شود که این مفهوم بیشتر در علم نجوم کاربرد داشته است. به همین دلیل در تعریف آن بیشتر مصادیق عمل آن ذکر می‌شود. بنا به گفته‌ها، «رصد نزد منجمان عبارت است از نظر کردن در احوال اجرام علویه به آلتی مخصوص که حکما به جهت آن غرض وضع کرده‌اند تا بدان آلت دانسته شود مواضع ستارگان در فلک و مقدار حرکت آن‌ها در طول و عرض و ابعاد آن‌ها از یکدیگر و از زمین؛ و بزرگی و کوچکی اجرام و آنچه بدان ماند. و فایده رصد آن است که اگر در مواضع کواکب در ایام حالی ظاهر شود، آن را صاحب رصد درست کند تا در استخراج خطا واقع نشود؛ چه اگر یک درجه تقویم کوبی خطا باشد، یک سال در سیرات تفاوت شود و اگر یک دقیقه خطا افتد، شش روز تفاوت شود.»^۲

بنابراین شواهد و قراین نشان می‌دهند که رصد فقط در خدمت علم ستاره‌شناسی نبوده، بلکه در خدمت رفع نیازهای روزمره و مشکلات زندگی افراد نیز بوده است؛ و با این عمل، اهداف دیگر زندگی اقتصادی و اجتماعی افراد تأمین می‌شده است.

۱. ر.ک. مثنوی معنوی، مولوی.

۲. ر.ک. دهخدا، لغتنامه، ذیل واژه رصد، منقول از تاریخ تمدن اسلامی، جری زیدان، ج ۳، ص ۱۹۱.

در علوم جدید، اولین فردی که به حوزهٔ رصد^۱ به‌عنوان یک روش کسب شناخت عطف توجه کرد، آگیولار^۲ بوده است (موریسن^۳، ۱۹۹۳).

آگیولار (۱۹۶۷) برای رصد چهار حالت را شناسایی کرد:

۱- رصد بدون هدایت؛ که شامل خواندن انواع نشریات بدون هیچ هدف خاصی صرفاً برای «مطلع شدن» است.

۲- رصد مشروط؛ که شامل پاسخ‌گویی به اطلاعات از نظر ارزیابی ارتباط آن‌ها با سازمان است.

۴- رصد غیررسمی؛ متشکل از جست‌وجوی فعالانهٔ اطلاعات خاص است، اما به روشی کمابیش بدون ساختار انجام می‌شود.

۵- رصد رسمی؛ یک حالت فعال که روش‌شناسی‌های (متدولوژی‌های) رسمی را برای به دست آوردن اطلاعات برای اهداف خاص به همراه دارد.

موریسن و همکاران (۱۹۸۴) با استفاده از نظرات آگیولار، رصد را به دو نوع رصد فعال و رصد انفعالی تقسیم کردند. رصد انفعالی کاری است که اکثر ما هنگام مطالعهٔ مجلات و روزنامه‌ها انجام می‌دهیم. پیامد رصد انفعالی عبارت است از:

۱) ما به‌طور سامانمند (سیستماتیک) از اطلاعات به‌عنوان اطلاعات بینش‌زا استفاده نمی‌کنیم.

۲) موجب از دست دادن ایده‌هایی می‌شود که ممکن است با ایجاد تغییراتی در محیط کلان بتواند بر تصمیم‌های ما تأثیر بگذارد.

و از این‌رو، برای گسترش دیدگاه و مبارزه با آفت نزدیک‌بینی که خصلت ذاتی اکثریت انسان‌هاست، باید از رصد فعال استفاده کنیم.

رصد فعال توجه را بر منابع اطلاعاتی‌ای متمرکز می‌کند که حوزه‌های مختلف اجتماعی، فناوری، اقتصادی، سیاسی و... را در سطح محلی، منطقه‌ای، ملی و جهانی دربرمی‌گیرند. در رصد فعال، تجمیع منابع اطلاعاتی‌ای که نمایانگر ابعاد مختلف یک مقوله هستند، از اهمیت زیادی برخوردار است.

1. Scanning

2. Aguilar

3. Morrison

فهی^۱ و همکاران (۱۹۸۱) نیز نمونه‌ای از سیستم‌های رصد استفاده‌شده توسط سازمان‌ها را معرفی کردند:

۱- سیستم‌های رصد نامنظم: که به‌صورت موقت و اغلب در زمان بحران به کار می‌روند. این سیستم‌ها هنگامی استفاده می‌شوند که کمیته برنامه‌ریزی برای فرضیه‌های برنامه‌ریزی به اطلاعات نیاز داشته باشد و رصد را فقط برای این منظور انجام دهد.

۲- سیستم‌های رصد دوره‌ای: وقتی مدیر برنامه‌ریزی یا تحقیقات نهادی به‌طور دوره‌ای رصد را به‌روز می‌کند، شاید در حال آماده‌سازی چرخه برنامه‌ریزی جدید باشد.

۵- سیستم‌های رصد پیوسته: از حالت رصد فعال جمع‌آوری داده‌ها برای اطلاع‌رسانی سامانمند (سیستماتیک) و عملکرد برنامه‌ریزی راهبردی (استراتژیک) در یک مؤسسه استفاده می‌کنند. منطق زیربنایی این حالت آن است که «داده‌های» بالقوه مرتبط فقط با تصور و درک فرد از محیط کلان مربوطه محدود می‌شوند. این داده‌ها به‌طور ذاتی پراکنده، سیال، غیرصریح و انبوهی از منابع متنوع هستند. از آنجاکه سیگنال‌های اولیه اغلب در مکان‌های غیرمنتظره نشان داده می‌شوند، میدان دید رصد باید گسترده و مداوم باشد. فهی و نارایان^۲ (۱۹۸۶) معتقدند رصد به‌عنوان شناسایی سیگنال‌های تغییر بالقوه محیطی یا تشخیص تغییرات محیطی‌ای که پیش‌تر اتفاق افتاده‌اند، فقط یکی از چهار مؤلفه تحلیل محیط است. سه مؤلفه دیگر تحلیل محیط عبارت‌اند از: (۱) نظارت که بر روندها و الگوهای خاص محیطی توجه دارد؛ (۲) پیش‌بینی که به مسیر آینده تغییرات محیطی دقت می‌کند؛ و (۳) ارزیابی که بر تغییرات فعلی و آینده محیطی برای دلالت‌های سازمانی متمرکز است. هدف از رصد، هشدار دادن به تصمیم‌سازان نسبت به مشکلات احتمالی بیرونی درخور توجه است؛ پیش از آنکه به‌صورت عینی در جامعه متبلور شوند. بنابراین رصد، تصمیم‌گیرندگان را توانمند می‌سازد که تا حد ممکن زمان برای

1. Fahey

2. Narayanan

بررسی و برنامه‌ریزی پیامدهای تغییر داشته باشند؛ و از این‌رو، دامنه رصد گسترده است و می‌توان آن را به مشاهده صفحه‌رادار با قدرت جابه‌جایی ۳۶۰ درجه برای مقایسه هر سیگنال تغییر تشبیه کرد (فهی و نارایان، ۱۹۸۶).

با توجه به آنچه گذشت، ضرورت و اهمیت توجه ویژه به امر رصد بر کسی پوشیده نیست؛ ولی تهیه‌کنندگان این گزارش به منظور تحکیم بیشتر توجه نخبگان حاکمیتی و غیرحاکمیتی و همچنین هیئت‌های اندیشه‌ورز به امر رصد بر آن شدند که رصد را از دیدگاه مقام معظم رهبری و فرماندهی معظم کل قوا تدوین کنند که می‌توان گفت اصلی‌ترین استراتژیست نظام مقدس جمهوری اسلامی است.

برای درک بیشتر اهمیت رصد و توجه به آن می‌توان به خود بیانات و دیدگاه‌های معظم له استناد کرد. ایشان معتقدند رصد مهم است، چراکه موجب می‌شود ما بدانیم در کجای بزرگراه رسیدن به اهداف سیاست‌های خویش قرار داریم.^۱ از طرفی، رصد لازمه پیشرفت و شناسایی مشکلات راه است؛ به عبارتی، به واسطه رصد ما تشخیص می‌دهیم کدام دستگاه توانسته و پیش رفته است و یا در کجا مشکل وجود دارد.^۲ باید بدانیم رصد کردن دائم برای ملتی که طالب پیشرفت است، یک امر لازم است و باید جزء مسائل اصلی او باشد.^۳ مهم‌ترین دلالت بر اهمیت رصد در بیانات مقام معظم رهبری جایگاه رصد به‌عنوان متمم نظام‌سازی است. باید بدانیم که نظام‌سازی یک امر جاری است و نه دفعی و یک‌باره و از این‌رو، اصلاح و تکمیل مسیر حرکت جزء متمم نظام‌سازی است؛ و این امر با رصد تحقق می‌یابد و از این‌رو باید با رصد و بررسی مداوم، اشتباهات را تصحیح، نواقص را رفع و نظام‌سازی را تکمیل کرد.^۴

مقام معظم رهبری اولین بار کلمه رصد را به‌معنای دیده‌بانی و رصد امور در بیاناتشان در جمع استادان، فضلا و طلاب حوزه علمیه قم در مدرسه فیضیه

۱. بیانات در دیدار مسئولان قضایی کشور، ۱۳۸۷/۴/۵.

۲. بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت‌دولت، ۱۳۹۴/۶/۴.

۳. بیانات در اجتماع مردم بجنورد، ۱۳۹۱/۷/۱۹.

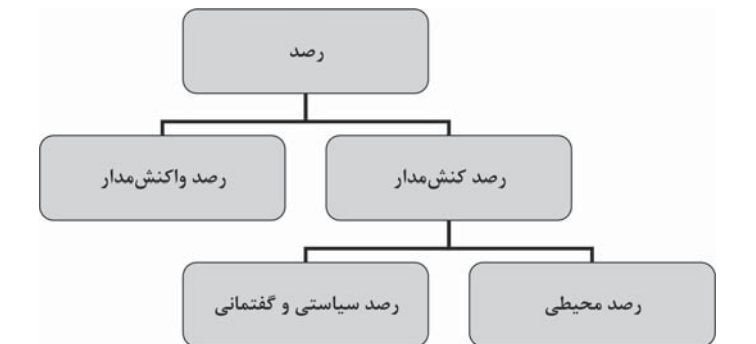
۴. دیدار اعضای مجلس خبرگان با رهبر انقلاب، ۱۳۹۰/۶/۱۷.

در سال ۱۳۷۹ به کار بردند و عنوان فرمودند: «طلاب و فضلاى جوان کارهای تحقیقاتی انجام می‌دهند؛ این‌ها را باید با تدبیری، مدیریت حوزه مکمل هم کند؛ به طوری که از مجموعه این تحقیقات یک منظومه کامل برای رصد کردن هجوم فکری و تبلیغاتی دشمن و امکان مقابله با این هجوم به وجود آید.»^۱

ایشان بعد از سال ۱۳۷۹، در شرایط و موضوع‌های مختلف به رصد پرداخته یا اشاره کرده‌اند. آخرین اشاره ایشان تا هنگام تهیه این گزارش، در بیانات تلویزیونی در سالروز قیام ۱۹ دی بوده است که فرمودند:

«امروز، یکی از کارهای مهم دستگاه‌های جاسوسی همین است که می‌نشینند حوادث دنیا را رصد می‌کنند و بعد نه خودشان مستقیم، بلکه به زبان دیگران، از قلم دیگران، با مقاله و تحلیل اشخاص معتبر و معروف، با وسایلی که خودشان دارند - با پول، با تهدید، با تطمیع - آنچه را در تفسیر یک حادثه مورد نظر خودشان است، منعکس می‌کنند.»^۲

این گزارش با استفاده از روش تحلیل مضمون، بیانات و ابلاغیه‌های مقام معظم رهبری را در موضوع رصد در سه مضمون کلیدی، یکپارچه کننده و کلان تحلیل کرده که خروجی آن به این گزارش منجر شده است. این تحلیل به ما می‌گوید که بیانات و ابلاغات معظم‌له را در خصوص رصد می‌توانیم مبتنی بر کنش، ذیل دو مضمون کلان دسته‌بندی کنیم: ۱ - رصد کنش مدار؛ و ۲ - رصد واکنش مدار.

۱. بیانات در جمع استادان، فضلا و طلاب حوزه علمیه قم در مدرسه فیضیه، ۱۳۷۹/۷/۱۴.

۲. بیانات در سخنرانی تلویزیونی در سالروز قیام ۱۹ دی، ۱۳۹۹/۱۰/۱۹.

رصد کنش مدار

در رصد کنش مدار، کنشگران با آگاهی و اراده تصمیم به برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری دارند و امری یا حادثه‌ای آن‌ها را وادار به این کار نکرده است. رصد کنش مدار به دو دسته تقسیم‌پذیر است:

رصد سیاسی و گفتمانی (رصد سیاست‌ها و گفتمان‌های انقلاب اسلامی)

این نوع رصد را با کلیدواژه «مرتباً و دائماً» می‌توان در بیانات مقام معظم رهبری مشاهده کرد که اشاره به زمان‌بندی و استمرار این پدیده‌ها دارد؛ و دال مرکزی این نوع رصد که متوجه تقریباً تمام دستگاه‌ها و نهادها و حتی اقشار مردم اعم از جوانان، بسیجیان، نخبگان و... می‌شود، سیاست‌ها و جهت‌گیری‌های کلان کشوری مانند سیاست‌های اصل ۴۴ قانون اساسی، سند چشم‌انداز و... و گفتمان‌های اصلی انقلاب اسلامی مانند گفتمان عدالت، وحدت، پیشرفت، استقلال و... است.

در این نوع رصد، باید دستگاه‌هایی که در چارچوب سیاست‌ها حرکت می‌کنند [شناسایی] و نیز دستگاه‌هایی که بی‌تفاوت هستند و یا برخلاف سیاست‌های تعیین‌شده حرکت می‌کنند، به مسیر اصلی برگردانده شوند.^۱ «هدف، پیشرفت است؛ منتها رصد کردن مرحله‌به‌مرحله هم لازم است که این کار نخبگان است. امروز، شرایط ما چگونه است، موانع ما چیست، نقاط قوت ما کدام است، نقاط ضعف ما کدام است، فرصت‌هایمان کدام است، تهدیدها چیست، چه کار باید بکنیم، برای بهره‌مندی از فرصت‌ها و جلوگیری از خطر تهدیدها چگونه برنامه‌ریزی کنیم؛ این‌ها کارهایی است که باید نخبگان در هر مرحله‌ای انجام دهند؛ هم در برنامه‌ریزی‌ها آن را به کار ببرند و هم مردم را آگاه کنند؛ چون مردم می‌خواهند با چشم باز و با بصیرت حرکت کنند، بدانند چه می‌کنند، بدانند کجا می‌روند. وقتی این جور شد، مردم با همه وجود وارد میدان‌های دشوار خواهند شد.»^۲

۱. دیدار نوروزی جمعی از مسئولان کشور با رهبر انقلاب، ۱۳۹۵/۱/۱۱۸.

۲. بیانات در اجتماع مردم بجنورد، ۱۳۹۱/۷/۱۹.

به نوعی می‌توان گفت که منظور از این رصد اشراف و نظارت بر جریان اجرا و پیاده‌سازی سیاست‌ها و گفتمان‌های انقلاب اسلامی است؛ و از این رو، آنچه در این نوع رصد بسیار مهم و ضروری است، داشتن شاخص‌هایی است که بتوانیم به‌واسطه آن‌ها مقدار پیشرفت و پیاده‌سازی این سیاست‌ها و گفتمان‌ها را در بازه‌های زمانی مختلف بسنجیم و گزارش دهیم تا مردم در جریان قرار گیرند؛ چراکه آگاهی عمومی موجب تنویر افکار عمومی و این تنویر، خود موجب فشار افکار عمومی بر مسئولان می‌شود و مطالبه‌گری درست و آگاهانه از آنان را در پی دارد.

رصد محیطی

این نوع رصد را که با کلیدواژه «مستمر و مداوم» می‌شود در بیانات مقام معظم رهبری شناسایی کرد، اغلب شامل دیده‌بانی مستمر فرصت‌ها و تهدیدهایی می‌شود که در محیط‌های داخلی و خارجی وجود دارند؛ مانند رصد مستمر یافته‌ها و تحقیقات علمی و تحول فناوری‌های دفاعی^۱، رصد حرکات کسانی که دل‌ها را از وحدت و صمیمیت می‌خواهند دور کنند^۲، رصد مسائل بین‌المللی^۳ و... در این نوع رصد، فرصت‌ها و تهدیدهای محیطی محور رصدند. رصد محیطی چیزی غیر از نظارت و ارزیابی است. این نوع رصد در حوزه آینده‌پژوهی ملازم پیش‌بینی و آینده‌نگری است و از این رو، رصد محیطی را مرحله اول آینده‌نگاری عنوان می‌کنند.

رصد واکنش مدار

همان‌طور که از عنوان این نوع رصد معلوم است، این رصد اغلب در واکنش به بحران‌ها و مسائلی است که در محیط ما روی می‌دهند و جامعه را مجبور به واکنش می‌کنند و لازم می‌شود که مواردی را مورد رصد قرار دهیم. این نوع

۱. انتصاب سردار دهقان به‌عنوان مشاور فرماندهی کل قوا در حوزه صنایع دفاعی و پشتیبانی از نیروهای مسلح، ۱۳۹۶/۵/۲۹.

۲. بیانات در دیدار فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۹۴/۶/۲۵.

۳. بیانات در دیدار خانواده‌های شهدا و ایثارگران کردستان، ۱۳۸۸/۲/۲۲.

رصد شامل مواردی از قبیل بحران‌ها و آسیب‌های غیرمترقبه زیست‌محیطی و موارد خاص موردی به فراخور رخداد است. در حوادث غیرمترقبه باید مسئولان امر که اغلب از مسئولان قوه مجریه هستند، کمک‌ها و امکانات ارسال‌شده به آسیب‌دیدگان و توزیع مناسب آن را رصد کنند.^۱ در مورد موارد خاص می‌توان به برجام اشاره کرد. مقام معظم رهبری معتقدند که وجود پیچیدگی‌ها و ابهام‌ها در متن برجام و نیز گمان نقض عهد و تخلفات و فریب‌کاری در طرف مقابل، به‌ویژه آمریکا، ایجاب می‌کند که یک هیئت قوی و آگاه و هوشمند برای رصد پیشرفت کارها و انجام شدن تعهدات طرف مقابل و تحقق آنچه ایشان بدان تصریح کرده‌اند، تشکیل شود.^۲ این گزارش شامل:

- مقدمه؛ که به تعریف و دسته‌بندی رصد در متون داخلی و خارجی پرداخته است.

- فصل اول؛ مربوط به رصد سیاستی و گفتمانی است و ضرورت، اهمیت، کارکرد، دسته‌بندی و... رصد سیاست‌ها و گفتمان‌های انقلاب اسلامی را دربرمی‌گیرد.

- فصل دوم؛ مربوط به رصد محیطی است و وظایف، کارکردها، اهمیت، چگونگی و... این نوع رصد را شامل می‌شود.

- بحث و نتیجه‌گیری.

- پیوست؛ که شامل بخش‌هایی از بیانات و ابلاغیه‌ها خطاب به دستگاه‌های کشور است که در آن‌ها به امر رصد اشاره شده است.

۱. پاسخ به درخواست مجوز رئیس‌جمهور برای برداشت از صندوق توسعه ملی، ۱۳۹۸/۱/۲۳.

۲. نامه رهبر انقلاب به رئیس‌جمهور درباره الزامات اجرای برجام، ۱۳۹۴/۷/۲۹.

بخش اول: رصد سیاستی و گفتمانی

همان‌طور که ذکر شد، رصد سیاستی و گفتمانی سیاست‌ها و گفتمان‌های انقلاب اسلامی را مدنظر قرار می‌دهد. این نوع رصد به‌طور ویژه به منظر و چشم‌انداز خود مقام معظم رهبری به حوزه رصد اختصاص دارد؛ به عبارتی، این نوع رصد شاید در ادبیات علمی بیشتر با نظارت و ارزیابی همراه باشد، ولی در نگاه ایشان به غیر از اینکه دستگاه‌های ارزیابی و نظارتی کار خود را انجام می‌دهند، افراد و بخش‌هایی متولی رصد سیاست‌ها و گفتمان‌های انقلاب اسلامی باید باشند. هرچند مقام معظم رهبری این نوع رصد را نوعی اشراف و نظارت عنوان می‌فرمایند^۱، با تحلیل بیانات دیگر ایشان درمی‌یابیم که این نوع رصد با نظارت و ارزیابی یک تفاوت اساسی دارد و آن‌هم در نوع مخاطب است. معمولاً مخاطب گزارش‌های نظارتی و ارزیابی، مسئولان و دستگاه‌ها هستند؛ ولی مخاطبان این نوع رصد در نگاه معظم‌له به غیر از نخبگان حاکمیتی که می‌توانند این گزارش‌ها را در برنامه‌ریزی‌ها به کار ببرند،

۱. بیانات در دیدار استادان دانشگاه‌ها، ۱۳۹۲/۵/۱۵.

مردم هستند؛ یعنی به عبارتی، هدف اصلی این گزارش‌های رصد باید این باشد که «مردم را آگاه کنند؛ چون مردم می‌خواهند با چشم باز و با بصیرت حرکت کنند؛ بدانند چه می‌کنند، بدانند کجا می‌روند. وقتی این جور شد، مردم با همه وجود وارد میدان‌های دشوار خواهند شد.»^۱ تفاوت دیگر رصد سیاستی و گفتمانی با نظارت و ارزیابی در رسمی و غیررسمی بودن آن است؛ یعنی نظارت و ارزیابی در بخش سازمانی تعبیه می‌شود و گزارش آن از نظر سازمانی لازم‌الاجراست، ولی گزارش‌های مرکز رصد صرفاً جنبه آگاهی‌بخشی دارد.

اهمیت و ضرورت رصد سیاستی و گفتمانی

این نوع رصد مهم است؛ چراکه موجب می‌شود ما بدانیم در کجای بزرگراه رسیدن به اهداف سیاست‌های خویش قرار داریم.^۲ از طرفی، رصد لازمه پیشرفت و شناسایی مشکلات راه است. به عبارتی به واسطه رصد، ما تشخیص می‌دهیم کدام دستگاه توانسته و پیش رفته است و یا در کجا مشکل وجود دارد.^۳ باید بدانیم رصد کردن دائم برای ملتی که طالب پیشرفت است، یک امر لازم است و باید جزء مسائل اصلی او باشد.^۴ مهم‌ترین دلالت بر اهمیت رصد در بیانات مقام معظم رهبری جایگاه رصد به‌عنوان متمم نظام‌سازی است؛ باید بدانیم که نظام‌سازی یک امر جاری است و نه دفعی و یک‌باره و لذا، اصلاح و تکمیل مسیر حرکت جزء متمم نظام‌سازی است و این امر با رصد تحقق می‌یابد. از این روی، باید با رصد و بررسی مداوم، اشتباهات را تصحیح، نواقص را رفع و نظام‌سازی را تکمیل کرد.^۵

دستگاه‌ها، نهادها و مجموعه‌ها اگر خواهان پیش‌روندگی هستند، باید [آن‌ها را] رصد کرد که متوقف نشوند؛ باید رصد کرد که راه را خطا نروند،

۱. بیانات در اجتماع مردم بجنورد، ۱۳۹۱/۷/۱۹.

۲. بیانات در دیدار مسئولان قضایی کشور، ۱۳۸۷/۴/۵.

۳. بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت‌دولت، ۱۳۹۴/۶/۴.

۴. بیانات در اجتماع مردم بجنورد، ۱۳۹۱/۷/۱۹.

۵. دیدار اعضای مجلس خبرگان با رهبر انقلاب، ۱۳۹۰/۶/۱۷.

اشتباه نروند؛ باید رصد کرد که مورد آسیب قرار نگیرند، مریض نشوند، ویروس‌های گوناگون در آن‌ها نفوذ نکند.^۱

پیش‌نیازهای رصد سیاستی و گفتمانی

مقام معظم رهبری معتقدند که برنامه‌ریزی و تدوین سیاست‌های برنامه‌ای و نقشه راه باید قبل از رصد وجود داشته باشد: «اولاً باید اقدامات عملی لازم در خصوص هر بند تشخیص بشود؛ مجری‌هایش، دستگاه‌هایی که متصدی‌اند معلوم بشوند؛ در هر بخشی، زمان‌بندی لازم انجام بگیرد؛ امکانات لازم و چگونگی تأمین آن امکانات باید روشن بشود. بالاخره این سیاست‌ها یک تحرک عملی و میدانی است؛ وقتی راهکار فراهم می‌کنید، در واقع یک تحرک میدانی می‌خواهید به وجود بیاورید؛ این الزاماتی دارد. الزاماتش چیست؟ چه‌جوری می‌شود تأمین کرد؟ راه تأمین آن الزامات باید تشخیص بشود. اگر این کارها شد، آن وقت شما می‌توانید رصد کنید.»^۲ معظم‌له در جای دیگری به اهمیت نقشه راه و چشم‌انداز به‌عنوان پیش‌نیاز رصد چنین اشاره می‌کنند: «باید یک نقشه راه وجود داشته باشد؛ یعنی هدف حرکت معلوم باشد، چشم‌انداز حرکت معلوم باشد، خط سیر این حرکت ترسیم شده باشد؛ بعد هم فهم دائمی و درست و رصد کردن دائم از این حرکت.»^۳

هدف از رصد سیاستی و گفتمانی

اهداف از رصد را در بیانات مقام معظم رهبری می‌توان چنین برشمرد:

۱- افزایش آگاهی ملت

اگر آحاد ملت آگاهانه بفهمند که چه اتفاقی دارد در این کشور می‌افتد، ایستادگی آن‌ها بیشتر می‌شود... رصد، این امر را رقم می‌زند.^۴

۱. بیانات در دیدار بسیجیان، ۱۳۹۵/۹/۳.

۲. بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت‌دولت ۱۳۹۴/۶/۴.

۳. بیانات در اجتماع مردم بجنورد، ۱۳۹۱/۷/۱۹.

۴. بیانات در دیدار جمعی از مردم آذربایجان شرقی، ۱۳۸۷/۱۱/۲۸.

- ۲- سنجش تناسب خروجی سیاست‌ها با هزینه‌ها
باید دائماً رصد کنیم بینیم خروجی این تلاش چقدر متناسب است با سرمایه‌گذاری‌ای که شده است.^۱
- ۳- تصحیح اشتباهات و رفع نواقص
باید با رصد و بررسی مداوم، اشتباهات را تصحیح و نواقص را رفع کرد.^۲

– کارکرد رصد سیاستی و گفتمانی

رصد در بیانات معظم‌له کارکردهایی دارد؛ از جمله:

- ۱- پیشرفت
باید... مرتباً رصد کنید که معلوم شود چقدر پیش رفته‌ایم و چقدر به آن اهداف نزدیک شده‌ایم و چقدر زمینه‌ها فراهم شده است.^۳
- ۲- نقش‌آفرینی حقیقی و عمیق کشور
رصد موجب نقش‌آفرینی حقیقی و عمیق کشور در عرصه بین‌الملل می‌شود.^۴
- ۳- تداوم سیاست‌ها
هر قدمی باید به دنبال خود، قدم بعدی را پیش بیاورد. برای اینکه ما بتوانیم جریان نوآوری را در کشور حفظ کنیم، یک رصد دائمی لازم است؛ دائم باید همین مسئولان محترمی که در معاونت علمی حضور دارند، این جریان علمی در کشور را رصد کنند.^۵
- ۴- ارتقا و توسعه قابلیت‌ها
رصد... [موجب] ارائه پیشنهاد [و] دستیابی به ارتقا و توسعه قابلیت‌های مورد انتظار است.^۶

۱. بیانات در دیدار نخبگان جوان، ۱۴/۷/۱۳۸۹.

۲. دیدار اعضای مجلس خبرگان با رهبر انقلاب، ۱۷/۶/۱۳۹۰.

۳. بیانات در دیدار رئیس‌جمهوری و اعضای هیئت‌دولت ۲/۶/۱۳۸۷.

۴. بیانات در دیدار سفرا و رؤسای نمایندگی‌های سیاسی ایران در خارج از کشور، ۷/۱۰/۱۳۹۰.

۵. بیانات در دیدار شرکت‌کنندگان در هفتمین همایش ملی نخبگان جوان، ۱۷/۷/۱۳۹۲.

۶. انتصاب سردار دهقان به‌عنوان مشاور فرماندهی کل قوا در حوزه صنایع دفاعی و پشتیبانی از نیروهای مسلح، ۲۹/۵/۱۳۹۶.

رصدگران رصد سیاستی و گفتمانی

مقام معظم رهبری ضمن اشاره به خصوصیات لازم برای کسانی که می‌خواهند در جامعه به‌عنوان رصدگر فعالیت کنند، معتقدند: «وجود پیچیدگی‌ها و ابهام‌ها در [مسائل]... ایجاب می‌کند که یک هیئت قوی و آگاه و هوشمند برای رصد پیشرفت کارها... تشکیل شود.»^۱ و از این‌رو، معظم‌له در دیدار با نخبگان، جوانان و بسیجیان آن‌ها را به امر رصد تشویق نموده‌اند.

نخبگان جوان و مسئله رصد

«برای ملتی که درصدد حرکت به جلو است، درصدد ترقی و تعالی است، دنبال حیات طیبه است؛ این حالت آماده‌به‌کاری، نشاط، سرزندگی و پای کار بودن نعمت بزرگی است؛ ولی این کافی نیست. برای رفتن به قله‌ها، شرط‌های دیگری هم وجود دارد. اولاً باید یک نقشه راه وجود داشته باشد؛ یعنی هدف حرکت معلوم باشد، چشم‌انداز حرکت معلوم باشد، خط سیر این حرکت ترسیم شده باشد؛ بعد هم فهم دائمی و درست و رصد کردن دائم از این حرکت. این برای یک ملت لازم است. امروز، این‌ها جزء مسائل اصلی ماست... هدف، پیشرفت است؛ منتها رصد کردن مرحله‌به‌مرحله هم لازم است که این کارِ نخبگان است.»^۲

بسیجیان و مسئله رصد

«اگر چنانچه ما این هیئت‌های اندیشه‌ورز را داشتیم و فعال کردیم، در کنار این، هیئت‌های رصدگر لازم است. رصد چه؟ چون بسیج یک موجود متحرک است، یک مجموعه زنده است، پویاست، مشغول رویش است، مشغول پیش‌روندگی است؛ باید رصد کرد که متوقف نشود، باید رصد کرد که راه را خطا نرود، اشتباه نرود؛ باید رصد کرد که مورد آسیب قرار نگیرد، مریض نشود، ویروس‌های گوناگون در آن نفوذ نکنند.»^۳

۱. نامه رهبر انقلاب به رئیس‌جمهور درباره الزامات اجرای برجام، ۱۳۹۴/۷/۲۹.

۲. بیانات در اجتماع مردم بجنورد، ۱۳۹۱/۷/۱۹.

۳. بیانات در دیدار بسیجیان، ۱۳۹۵/۹/۳.

مرکز رصد سیاستی و گفتمانی

برای انجام دادن درست رصد ناگزیر از ساختار و مرکز هستیم. مقام معظم رهبری ضمن تبیین اهمیت، ضرورت و ویژگی‌های مرکز رصد به موارد مختلفی در ارتباط با آن در بیانات خویش پرداخته‌اند؛ از جمله مبنای تحلیل در مراکز رصد، رابطه مرکز رصد با دستگاه‌های مشابه، بایدهای گزارش‌های مرکز رصد، شیوه و روش فعالیت مرکز رصد، تبیین مراکز رصد متعلق به دشمن و...؛ که در ادامه به آن‌ها می‌پردازیم.

اهمیت و ضرورت مرکز رصد سیاستی و گفتمانی

در این راستا، «ایجاد و سامان‌دهی مجموعه‌های اندیشه‌ورز و رصدگر در تمام سطوح... مورد انتظار است.»^۱ چیزی که نباید فراموش کنیم، «این است که ما یک نظام رصد لازم داریم. باید دائماً رصد کنیم، ببینیم خروجی این تلاشی که... انجام می‌گیرد، چقدر متناسب است... با سرمایه‌گذاری‌ای که شده. این جور نباشد که ما سرمایه‌گذاری را بکنیم، بعد خروجی نباشد. اگر خروجی کم بود یا متناسب نبود، کاشف از این است که در روش‌ها اشکال وجود دارد، روش‌ها غلط است؛ بنابراین، این کار رصد دائمی لازم دارد.»^۲

ویژگی‌های مرکز رصد سیاستی و گفتمانی

مرکز رصد «آن دستگاه خردمند و عاقلی است که مثل صفحه مغناطیسی و برقی که انسان جلوییش گذاشته و دارد واقعیت بیرون را مشاهده می‌کند، می‌بیند که چه اتفاقی می‌افتد.»^۳ و از این رو، باید این چنین مرکزی ضمن «رصد کارآمد و روزآمد، ... پیش‌بینی و آینده‌نگری تحولات»^۴ را مدنظر داشته باشد. از ویژگی‌ها و شاخصه‌های دیگر مرکز رصد این است که «قوی، هوشمند، نافذالکلمه»^۵ و «بینا»^۶ باشد.

۱. انتصاب سردار غلامحسین غیب‌پرور به ریاست سازمان بسیج، ۱۳۹۵/۹/۱۷.

۲. بیانات در دیدار نخبگان جوان، ۱۳۸۹/۷/۱۴.

۳. بیانات در دیدار بسیجیان ۹۵/۹/۳

۴. حکم انتصاب اعضای شورای عالی فضای مجازی ۹۴/۶/۱۴

۵. بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت ۹۴/۶/۱۴

۶. بیانات در جلسه تبیین سیاست‌های اقتصاد مقاومتی ۹۲/۱۲/۲۰

بایدهای گزارش‌های مرکز رصد سیاستی و گفتمانی

خروجی‌ها و گزارش‌های مراکز رصد باید به صورت «راهبرندنگاری»^۱ باشد. «ظرفیت‌های ممکن، فرصت‌های ممکن و تهدیدها را منعکس کنید؛ باید هم بکنید. البته این‌طور هم نباشد که همه‌اش تهدیدها منعکس شود؛ بعضی‌ها کارشان فقط منعکس کردن تهدیدهاست که نتیجه‌اش - نمی‌گوییم آن‌ها قصدشان این است - مرعوب کردن مسئولان بالاست؛ اگر قابل مرعوب شدن باشند.»^۲ باید مدنظر داشت که «کارهای تحقیقاتی... با تدبیری مدیریت [شوند] که از مجموعه این تحقیقات، یک منظومه کامل برای رصد کردن هجوم فکری و تبلیغاتی دشمن و امکان مقابله با این هجوم به وجود آید.»^۳

شیوه و روش فعالیت مرکز رصد سیاستی و گفتمانی

«باید مرکز رصد قوی و بینا... به‌طور دقیق پیشرفت کار [سیاست‌ها] را پایش کنند؛ اطلاعات را گردآوری کنند، پردازش کنند، استنتاج کنند؛ احیاناً آن حرکتی را که باید در هر مقطعی و هر مرحله‌ای انجام بگیرد، مشخص کنند؛ برای هر بخشی شاخص سنجش معین کنند؛ و درنهایت، اطلاع‌رسانی به مردم انجام بگیرد؛ یعنی مردم دوست دارند بدانند.»^۴

انواع مراکز رصد سیاستی و گفتمانی

مقام معظم رهبری در بیانات، پیام‌ها و ابلاغیه‌های خویش به ۷ سیاست و گفتمان انقلاب اسلامی اشاره کرده و از مسئولان و مردم خواسته‌اند که رصد آن‌ها را مورد توجه قرار دهند. از میان این ۷ سیاست و گفتمان، سند چشم‌انداز بیست‌ساله و رصد پیشرفت کشورهای رقیب ایران موضوع بسیار کلان محسوب می‌شوند که ذیل دسته‌بندی و حوزه موضوعی خاصی نمی‌گنجند؛ اما از میان ۵ سیاست و گفتمان دیگر، رصد اقتصاد مقاومتی، سیاست‌های

۱. انتصاب سردار غلامحسین غیب‌پرور به ریاست سازمان بسیج ۹۵/۹/۱۷

۲. بیانات در دیدار جمعی از مسئولان وزارت امور خارجه ۸۳/۵۶/۲۵

۳. بیانات در جمع اساتید، فضلا و طلاب حوزه علمیه قم در مدرسه فیضیه ۷۹/۷/۱۴

۴. بیانات در جلسه تبیین سیاست‌های اقتصاد مقاومتی ۹۲/۱۲/۲۰

اصل ۴۴ و اقتصاد دانش بنیان ذیل حوزه اقتصاد؛ رصد عدالت ذیل حوزه اجتماعی؛ و رصد نوآوری ذیل حوزه علم و فناوری قرار می گیرند. در ادامه، نگاهی خواهیم داشت به رصد این سیاست‌ها و گفتمان‌های انقلاب اسلامی در فرمایشات مقام معظم رهبری.

۱- مرکز رصد سند چشم‌انداز

رصد سند چشم‌انداز به‌عنوان یک کلان‌برنامه که موضوع‌های بسیاری ذیل آن مطرح می‌شوند، بسیار مورد توجه مقام معظم رهبری است. ایشان معتقدند: «جهت‌گیری‌های برنامه‌های و کاری دولت را با شاخص سند چشم‌انداز بسنجید. این سند چشم‌انداز چیز مهمی است؛ این را دست‌کم نباید گرفت. شاید بتوان گفت که بعد از قانون اساسی، ما هیچ سندی را در کشور به این اهمیت نداریم. یک نگاه کلان و بلندمدت است.»^۱ «نقشه راه، سند چشم‌انداز است. سند چشم‌انداز را هیچ نایستی مورد غفلت قرار داد. این حقیقتاً یک سند واقعی و یک نقشه راه حقیقی است. باید دستگاه‌های نظارتی خودتان را محاسبه کنید. حالا دیگران ممکن است نظارت بکنند، ممکن است نکنند؛ ممکن است نظارتشان درست باشد، ممکن است ناقص باشد. اما در درون خود مجموعه قوه مجریه - که نقشش در رسیدن به اهداف چشم‌انداز، بسیار حساس است - دستگاه‌های نظارتی را فعال کنید؛ بعد سازوکارهای نظارتی را به کار بیندازید تا ببینیم برنامه‌ها و سیاست‌ها چقدر جلو رفته؛ یعنی این جور نباشد که سال دهم سند چشم‌انداز نگاه کنیم و ببینیم پیشرفتی پیدا نکرده‌ایم؛ نه، بایستی این‌ها را مرتباً رصد کنید که معلوم شود چقدر پیش رفته‌ایم و چقدر به آن اهداف نزدیک شده‌ایم و چقدر زمینه‌ها فراهم شده است.»^۲

۲- مرکز رصد اقتصاد مقاومتی

«قرارگاه مرکزی اقتصاد مقاومتی باید با فرماندهی دولت و شخص معاون اول رئیس‌جمهور، ضمن جلب همکاری و کمک همه دستگاه‌ها و رصد دقیق عملکرد

۱. بیانات در دیدار اعضای هیئت‌دولت، ۱۳۸۸/۶/۱۶.

۲. بیانات در دیدار رئیس‌جمهوری و اعضای هیئت‌دولت، ۱۳۸۷/۶/۲.

و حرکت بخش‌های مختلف و حمایت جدی از تولید داخلی، زمینه‌ساز اقدام همه‌جانبه و فراگیر به‌منظور تحقق «اقدام و عمل» در اقتصاد مقاومتی شود.^۱

مقام معظم رهبری نقش فرماندهی قرارگاه اقتصاد مقاومتی را در رصد دقیق فعالیت‌های دستگاه‌ها بسیار بااهمیت خواندند و فرمودند: «در این رصد، باید دستگاه‌هایی که در چارچوب این سیاست‌ها حرکت می‌کنند، تقویت و دستگاه‌هایی که بی‌تفاوت هستند، به مسیر اصلی کشانده شوند؛ و از اقدامات دستگاه‌هایی که برخلاف اقتصاد مقاومتی حرکت می‌کنند، جلوگیری شود.»^۲

معظم‌له ضمن نگاهی نقادانه به فعالیت‌ها و گزارش‌های اقتصاد مقاومتی، مقدماتی را برای رصد اقتصاد مقاومتی ضروری و لازم دانسته و فرموده‌اند: «کارهایی که انجام گرفته در زمینه اقتصاد مقاومتی، بعضی‌هایش کارهای مقدماتی است؛ حالا مثال‌هایش را بخواهم بزنم، طول می‌کشد، وقت می‌گذرد. بعضی از کارهایی که گزارش شده، مربوط به بندهای اقتصاد مقاومتی نیست؛ اگرچه حالا ارتباط داده شده، اما کارهای جاری دستگاه‌هاست. بالاخره دستگاه‌ها یک کارهای جاری دارند و این‌ها را به شما گزارش کردند که این کارها را ما کردیم؛ این‌ها آمده جزء کارنامه دستگاه‌ها در زمینه اقتصاد مقاومتی؛ درحالی‌که این نیست. بعضی از کارها هم ارتباطی اصلاً به بندهای اقتصاد مقاومتی ندارد؛ این مقدار کافی نیست. سیاست‌های اقتصاد مقاومتی یک بسته کامل و منسجم است؛ این بسته هم تراوش شده فکر شخصی نیست؛ این عقل جمعی است؛ یک جماعتی نشسته‌اند؛ دوستان اقتصاددان حاضر در این مجلس هم بعضی‌هایشان می‌دانند و مطلع‌اند. کار مفصلی انجام گرفته روی این؛ بعد هم آمده اینجا، چکش کاری شده، روی آن بحث شده، فکر شده، مطالعه شده؛ بعد رفته مجمع تشخیص [مصلحت نظام] و روی آن مطالعه شده؛ بالاخره آمده و نتیجه شده این سیاست‌ها؛ یعنی محصول یک فرایند معقول و مدبرانه‌ای

۱. دیدار نوروزی جمعی از مسئولان کشور با رهبر انقلاب، ۱۳۹۵/۱/۱۸.

۲. همان.

است. لذاست که اقتصاد مقاومتی را همه تأیید کردند؛ یعنی من یک مورد سراغ ندارم که از اقتصاددانان و از کسانی که با ما خوباند، کسانی که با ما بد هستند؛ که این اقتصاد مقاومتی، این سیاست‌ها را تخطئه کرده باشند؛ نه، همه قبول کردند. خوب، این یک بسته منسجم است؛ باید مجموعاً انجام بگیرد. چه جور می‌شود مجموعاً انجام بگیرد؟ آن وقتی که یک به اصطلاح برنامه‌ اجرایی و عملیاتی منسجمی برای آن ارائه بشود؛ که این چیزی بود که من چند وقت پیش به آقای دکتر روحانی گفتم و بنا شد که ایشان بگویند دوستان تهیه کنند. ان شاءالله این را بدهند، این لازم است؛ یعنی ما یک برنامه عملیاتی لازم داریم. در این برنامه تشخیص بشود سهم دستگاه‌ها؛ فلان دستگاه این سهم اوست از این بندهای سیاست‌ها. بعد زمان گذاشته بشود؛ زمان خیلی مهم است، زمان بندی بشود، معلوم بشود که تا این زمان باید انجام بگیرد؛ والا اگر زمان بندی نشود، هیچ ضمانتی وجود ندارد که این در طول دولت شما حتی انجام بگیرد. شما می‌خواهید این را عملیاتی کنید؛ می‌خواهید اجرایی کنید؛ می‌خواهید از منافعش مردم استفاده کنند؛ پس زمان [بگذارید]. اولاً بایستی اقدامات عملی لازم در خصوص هر بند تشخیص بشود؛ مجری‌هایش، دستگاه‌هایی که متصدی‌اند، معلوم بشوند؛ در هر بخشی زمان بندی لازم انجام بگیرد؛ امکانات لازم و چگونگی تأمین آن امکانات بایستی روشن بشود. بالاخره این سیاست‌ها یک تحرک عملی و میدانی است؛ وقتی راهکار فراهم می‌کنید، در واقع، یک تحرک میدانی می‌خواهید به وجود بیاورید. این الزاماتی دارد. الزاماتش چیست؟ چه جور می‌شود تأمین کرد؟ راه تأمین آن الزامات باید تشخیص بشود. آن وقت اگر این کارها شد، آن وقت شما می‌توانید رصد کنید؛ می‌توانید پیگیری کنید، ببینید شد یا نشد؛ فلان دستگاه کار خودش را انجام داد یا نداد؛ کار چطور پیش می‌رود.»^۱

معظم‌له ضمن تأکید بر پایش و اطلاع‌رسانی اقتصادی مقاومتی، به ضرورت ایجاد مرکز رصد اقتصاد مقاومتی اشاره فرمودند: «بایستی مرکز رصد قوی

۱. بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت‌دولت، ۱۳۹۴/۶/۴.

و بینایی وجود داشته باشد که به طور دقیق پیشرفت این کار را پایش کند؛ اطلاعات را گردآوری کنند، پردازش کنند، استنتاج کنند؛ احیاناً آن حرکتی را که باید در هر مقطعی و هر مرحله‌ای انجام بگیرد، مشخص کنند؛ برای هر بخشی شاخص سنجش معین کنند و درنهایت، اطلاع‌رسانی به مردم انجام بگیرد؛ یعنی مردم دوست دارند بدانند.»^۱

۳- مرکز رصد سیاست‌های اصل ۴۴

از دیگر موضوع‌های مهم اقتصادی سیاست‌های اصل ۴۴ است. «اجرای کامل سیاست‌های اصل ۴۴... بسیار مهم است. این سیاست‌های اصل ۴۴، آن روزی که مطرح شد، همه دست‌اندرکاران اقتصادی و خبرگان مسائل گوناگون مدیریتی کشور اعتراف کردند، اقرار کردند که اگر چنانچه این کار انجام بگیرد، یک تحول عظیم اقتصادی در کشور انجام خواهد گرفت. خوب، باید این سیاست‌ها به طور کامل اجرا بشود. کارهایی شده؛ من گزارش‌هایی، هم از آقای رئیس‌جمهور، هم از بعضی از مسئولان دیگر شنفته‌ام؛ لکن آنچه انجام گرفته، همه ظرفیت سیاست‌های اصل ۴۴ نیست؛ یعنی همه که می‌گوییم، شاید بخش عمده‌ای از این ظرفیت هنوز بر زمین مانده است. یک چیزهایی باید مدیریت‌هایش واگذار می‌شده، نشده؛ یک چیزهایی بایستی دولت از تصدیگری در آن‌ها اجتناب می‌کرده، نشده؛ کارهای لازم انجام نگرفته. حالا می‌توانیم همین‌طور که آقای رئیس‌جمهور اشاره کردند، بگوییم زیرساخت‌ها و سازوکارها و موجودی در نظام اقتصادی کشور جواب نمی‌دهد. پس باید اول این طرح تحول اقتصادی انجام بگیرد. من این را نفی نمی‌کنم؛ ممکن است همین‌جور باشد. لیکن این‌جور نیست که ما کار را بن‌بست بدانیم؛ درب را قفل شده بدانیم. نه، بالاخره باید حرکت کرد و پیش رفت. حالا این طرح تحول لابد یک روزی از مجلس درمی‌آید؛ ممکن است با تغییراتی بیاید؛ ممکن است خصوصیات در آن لحاظ شده باشد؛ بالاخره باید کار را پیش برد. قوانین هم که زیاد دارید و سیاست‌های اصل ۴۴ را باید رصد

۱. بیانات در جلسه تبیین سیاست‌های اقتصاد مقاومتی، ۱۳۹۲/۱۲/۲۰.

بکنید، ببینید چقدر واقعاً پیش دارد می‌رود. خود دولت، دستگاه ریاست جمهوری، این کار را بکند.»^۱

۴- مرکز رصد اقتصاد دانش بنیان

«یک مسئله مهم این است که دستگاه‌های دولتی ما اختراعات و ثبت اختراعات را رصد کنند و خود آن‌ها به سراغ صاحبان اختراعات و نخبگان فکری بروند و از آن‌ها بخواهند که همکاری کنند؛ کمک کنند تا آن‌ها بتوانند بیایند در ایجاد یک شرکت دانش بنیان در آن بخش مورد نظر سهیم شوند. دستگاه‌های ما نشینند که مخترعان به آن‌ها مراجعه کنند؛ کار بیفتد توی پیچ‌وخم‌های اداری و بوروکراسی و مشکلاتی که وجود دارد. این‌ها یقیناً شوق‌ها و استعدادها را تضعیف خواهد کرد. آن‌طور که من گزارش دارم، خارجی‌ها دارند استعدادهای موجود کشور ما را رصد می‌کنند؛ هر جایی که به دردشان می‌خورد، می‌آیند سرمایه‌گذاری می‌کنند و می‌برند. خب، استعداد انسانی، نیروی انسانی، ارزشمندترین موجودی یک کشور است.»^۲

«البتّه در تشخیص شرکت‌های دانش بنیان دقت بشود، یعنی شاخصه‌ها و مشخصه‌ها [معین بشود] و شرکت دانش بنیان استانداردسازی بشود؛ این جور نباشد که به اسم شرکت دانش بنیان کسانی بیایند و همین کارهایی را که در برخی از عرصه‌های دیگر معمول است - دلّالی و مانند این‌ها - در [اینجا] پیش ببرند. به معنای واقعی کلمه، شرکت دانش بنیان [باشد]؛ این را باید یکی از محورهای اساسی قرار داد.»^۳

۵- مرکز رصد عدالت

مقام معظم رهبری معتقدند که گفتمان عدالت از گفتمان‌های بسیار مهم انقلاب است که باید رصد شود.^۴ «یکی از کارهای مهم نظری ما این است که شاخص‌های عدالت را پیدا کنیم. خب، امروز شاخص‌هایی که در غرب

۱. بیانات در دیدار اعضای هیئت دولت، ۱۳۸۸/۶/۱۶.

۲. بیانات در دیدار جمعی از پژوهشگران و مسئولان شرکت‌های دانش بنیان، ۱۳۹۱/۵/۸.

۳. بیانات در دیدار استادان دانشگاه‌ها، ۱۳۹۳/۴/۱۱.

۴. بیانات در دیدار جمعی از دانشجویان، ۱۳۹۵/۴/۱۲.

مطرح است، به‌طور مشروط قابل قبول است؛ بعضی از آن‌ها مطلقاً شاخص نیست، بعضی شاخص‌های ناقصی است، بعضی در شرایطی ممکن است شاخص باشد. ما باید بنشینیم مستقلاً شاخص‌های عدالت را، استقرار عدالت در جامعه را پیدا کنیم؛ یکی از بخش‌های مهم کار این است. البته در عرصه عمل هم خیلی کارها باید انجام بگیرد که یکی از آن‌ها این است که عدالت را یک معیار و یک سنجه اساسی در قانونگذاری بدانیم. این نکته قابل توجه نمایندگان محترم مجلس و شورای نگهبان است که در قانونگذاری بالخصوص به مسئله عدالت و همچنین رصد دائمی آن توجه شود.»^۱

۶- مرکز رصد نوآوری

نوآوری یکی از مباحث اصلی و محوری در حوزه علم و فناوری است که مقام معظم رهبری در مورد رصد آن می‌فرمایند:

«مهم‌ترین کاری که این دو وزارت و این معاونت [علمی ریاست جمهوری] مهم می‌توانند انجام بدهند، این است که باید همت خود را صرف کنند برای زمینه‌سازی نوآوری علمی؛ نوآوری مهم است. این جریان نوآوری نباید متوقف بشود؛ هر قدمی باید به دنبال خود قدم بعدی را پیش بیاورد. برای اینکه ما بتوانیم جریان نوآوری را در کشور حفظ کنیم، یک رصد دائمی لازم است؛ دائم بایستی همین مسئولین محترمی که در معاونت علمی حضور دارند، این جریان علمی در کشور را رصد کنند؛ ببینند گره‌ها کجاست، گیرهای کار کجاست، مشکلات کجاست، ناهماهنگی‌ها کجاست، آن‌ها را برطرف کنند. شورای عالی انقلاب فرهنگی که البته به این مسائل در حد وظایف و مسئولیت‌های خودش می‌پردازد، مهم است. بخش معاونت علمی هم که یک مجموعه ستادی است، برای هماهنگ کردن دستگاه‌ها و خود دستگاه‌های علمی کشور یعنی این دو وزارت و پژوهشکده‌ها و پژوهشگاه‌ها و مراکز گوناگون علم و فناوری که مجریان کار هستند، این‌ها باید همه

۱. بیانات در دومین نشست اندیشه‌های راهبردی، ۱۳۹۰/۲/۲۷.

هماهنگ عمل بکنند؛ ناهماهنگی‌ها بایستی از بین برود.^۱

«یک خلأیی وجود دارد- و همین خلأ موجب شده نقشه جامع علمی هم آنچنان که باید و شاید عملیاتی نشود؛ و آن عبارت است از همین خلأ نظام ملی نوآوری که عبارت است از یک شبکه‌ای از فعالیت‌ها، تعامل‌های زنجیره‌ای، در سطح‌های کلان، میانی و خرد، بین دستگاه‌های علمی کشور؛ چه در درون محیط علمی، چه بیرون محیط علمی. یک تعامل این‌چنینی باید به وجود بیاید که این به‌عنوان نظام ملی نوآوری شناخته شود. کارش هم عبارت است از اینکه جریان دانش و نوآوری را مدیریت کند، رصد کند، ارزیابی کند، هدایت کند. این امروز، یک چیز لازمی است و به نظر من، مسئولان و مدیران باید به این مسئله فکر کنند.»^۲

۵- مرکز رصد کشورهای رقیب ایران

باید بپذیریم همان‌گونه که کشور ما طالب پیشرفت و توسعه است، کشورهای دیگر نیز طالب این امر هستند؛ و قاعدتاً اگر ما بخواهیم در جهان پیشی بگیریم، می‌باید این کشورهای رقیب را در موضوع‌های مختلف رصد کنیم. مقام معظم رهبری با عنایت به این موضوع می‌فرمایند: «بایستی کشورهای را هم که همت ما و نیت ما این است که از آن‌ها جلو بیفتیم، رصد کنیم. نباید تصور کرد که کشورهای دیگر، کشورهای همسایه، کشورهای اسلامی ایستاده‌اند و به ما می‌گویند بفرمایید جلو ما از آن‌ها جلو بزنیم؛ نه، آن‌ها هم دارند تلاش می‌کنند. این رصد هم لازم است. اگر قرار است ما جلو بیفتیم، بایستی اطراف را هم بدانیم؛ بقیه بازیگران این صحنه باید زیر نظر باشند؛ بدانیم چه کار دارد انجام می‌گیرد؛ آن وقت بسنجیم که حرکت ما، همت ما متناسب هست یا نه.»^۳

۱. بیانات در دیدار شرکت‌کنندگان در هفتمین همایش ملی نخبگان جوان، ۱۷/۷/۱۳۹۲.

۲. بیانات در دیدار استادان دانشگاه‌ها، ۲۲/۵/۱۳۹۱.

۳. بیانات در دیدار نخبگان جوان، ۱۴/۷/۱۳۸۹.

بخش دوم: رصد محیطی

«رصد محیطی» که به عنوان نوع دوم رصد کنش مدار در اندیشه معظم‌له بیان شد، به تعاریف محققان حوزه رصد و آینده‌پژوهی از این نوع رصد بسیار نزدیک است؛ و از این رو، می‌توان از ادبیات موجود علمی در تبیین بهترین نوع رصد در اندیشه ایشان سود برد.

رصد محیطی عبارت از ارزیابی انتقادی و مشاهده تغییرات محیط و درک پدیده‌ها از لحاظ رخدادها، تصمیم‌گیری، گزینه‌ها، پیامدها و انواع آینده‌های بدیل است. ادبیات و روش‌شناسی رصد و پویش محیطی به مفهوم و معنای جدید خود از حوزه ادبیات برنامه‌ریزی راهبردی گرفته شده‌اند؛ چراکه برنامه‌ریزی راهبردی سعی در شناسایی بهترین انطباق و تناسب میان یک سازمان و محیط خارجی آن دارد و به دنبال رشد و تعالی مداوم برنامه‌هاست.

رصد محیطی ابزاری است که تصمیم‌گیرندگان، مدیران ارشد، سیاست‌گذاران و آینده‌پژوهان را قادر می‌سازد به نقش محیط خارجی و ارتباط آن با محیط درونی پی ببرند و با ایجاد رابطه بین بخش‌های مختلف محیط و انتقال این درک به فرایندهای برنامه‌ریزی، به برنامه‌ریزی راهبردی نایل آیند.

ضرورت رصد محیطی

«دستگاه‌ها، نهادها و مجموعه‌ها اگر خواهان پیش‌روندگی هستند، باید [آن‌ها را] رصد کرد که متوقف نشوند؛ باید رصد کرد که راه را خطا نروند، اشتباه نروند؛ باید رصد کرد که مورد آسیب قرار نگیرند، مریض نشوند، ویروس‌های گوناگون در آن‌ها نفوذ نکنند.»^۱

«خیلی از ملت‌ها در مواقع حساس، حساسیت موقع را نفهمیدند. چون نفهمیدند، حوادث بر سر آن‌ها بار شد، از روی آن‌ها عبور کرد و غافل ماندند و لگدمال حوادث شدند. اگر آن روزی که بعضی از علما در مقابل خودکامگی‌های رضاخان ایستادند، همه با آن‌ها همراهی می‌کردند، اگر آحاد ملت آگاهانه می‌فهمیدند که چه اتفاقی دارد در این کشور می‌افتد و می‌ایستادند، شاید ملت ما پنجاه سال جلوتر بود و خسارت‌های پنجاه سال دوران انحطاط رژیم طاغوتی و وابسته پهلوی را تحمل نمی‌کرد. غفلت موجب می‌شود که انسان این خسارت‌ها را تحمل کند. غفلت نایستی به خرج داد. اگر آن روزی که آمریکایی‌ها در این کشور کودتا راه انداختند - آمریکا و انگلیس توأمان، در سال ۳۲ - حساسیت موقع درک می‌شد، اقدام مناسب انجام می‌گرفت، یقیناً سال‌ها خسارت‌هایی که عاید شد برای کشور، پیش نمی‌آمد. هوشیارانه حوادث را باید رصد کرد.»^۲

هدف از رصد محیطی

اهداف از رصد را در بیانات مقام معظم رهبری می‌توان چنین برشمرد:

۴ - شناخت تهدیدها

رصد کردن... موجب می‌شود که ما بدانیم تهدیدها چیست. برای اینکه ببیند از کجا تهدید وجود دارد؛ نسبت به چه کسی یا نسبت به چه تهدید وجود دارد. اینجا شخص مطرح نیست؛ بلکه تهدید وجود دارد نسبت به انقلاب؛ لذا رصد دائمی باید بکنید.^۳

۱. بیانات در دیدار بسیجیان، ۱۳۹۵/۹/۳.

۲. بیانات در دیدار جمعی از مردم آذربایجان شرقی، ۱۳۸۷/۱۱/۲۸.

۳. بیانات در دیدار فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۹۴/۶/۲۵.

۵- جلوگیری از نفوذ دشمن

ایشان وقتی که رصد فعالیت‌ها را عنوان می‌کنند، بلافاصله به جلوگیری از نفوذ دشمن اشاره دارند؛ یعنی به نوعی رصد فعالیت‌ها مانعی در برابر نفوذ دشمن است.^۱

کارکرد رصد محیطی

رصد در بیانات معظم‌له کارکردهایی دارد؛ از جمله:

۱- امنیت

[اگر کسانی] حرکات دشمن را رصد کنند، از هیچ نقطه‌ای غافل نشوند، امنیت داخل حصار محفوظ خواهد بود؛ در سایه آن امنیت، مردم به دین و دنیا می‌توانند برسند.^۲

۲- نقش آفرینی حقیقی و عمیق کشور

رصد موجب نقش آفرینی حقیقی و عمیق کشور در عرصه بین‌الملل می‌شود.^۳

۳- بصیرت نسبت به حرکت دشمن

کسانی که مسائل بین‌المللی را، مسائل سیاسی را، مسائل خبری را، برخوردهای گوناگون بین‌المللی را رصد می‌کنند، به خوبی [حرکت‌های دشمن را] دریافت می‌کنند.^۴

۴- افزایش تمرکز و دقت برای مواجهه با مسائل

طبعاً اوضاع و احوالی برای ما پیش می‌آید که ناگزیر بایستی نسبت به این اوضاع و احوال حواسمان جمع باشد، دقتمان زیاد باشد، جوانب گوناگون قضیه را [مستمر] رصد کنیم و بسنجیم و ببینیم.^۵

حوزه‌های قابل توجه رصد محیطی

با نگاهی به بیانات معظم‌له می‌توان موضوع‌هایی را که به صراحت رصد

۱. انتصاب سردار غلامحسین غیب‌پرور به ریاست سازمان بسیج، ۱۳۹۵/۹/۱۷.

۲. بیانات در دیدار فرماندهان ارشد نظامی و انتظامی، ۱۳۸۹/۱/۲۲.

۳. بیانات در دیدار سفرا و رؤسای نمایندگی‌های سیاسی ایران در خارج از کشور، ۱۳۹۰/۱۰/۷.

۴. بیانات در دیدار نخبگان و مسئولان استان خراسان شمالی، ۱۳۹۱/۷/۲۵.

۵. بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۹۷/۶/۱۵.

آن‌ها در سخنان ایشان یاد شده است، به دو سطح تقسیم کرد:

الف- در سطح داخل کشور

موضوع‌های داخلی‌ای را که ایشان به آن‌ها اشاره کرده‌اند، می‌توان در ذیل این موارد دسته‌بندی کرد:

۱- موضوع‌های فرهنگی

مسائل فرهنگی کشور را از جمله مباحثی هستند که باید به‌طور دائم مورد رصد قرار گیرند. «دولت و مسئولان موظف‌اند که توجه کنند به جریان عمومی فرهنگ جامعه؛ ببینند کجا داریم می‌رویم، چه دارد اتفاق می‌افتد، چه چیزی در انتظار ماست؛ اگر چنانچه مزاحماتی وجود دارد، آن‌ها را برطرف کنند؛ جلوی موانع را، عناصر مخرب را، عناصر مفسد را بگیرند... من، هم به وزرای ارشاد و به وزیر ارشاد محترم خودمان در این مضمون مطالبی را گفته‌ام، هم با جناب آقای روحانی در این زمینه‌ها صحبت کرده‌ام، به شماها هم عرض می‌کنم؛ یکی از وظایف نظارتی و مراقبتی دستگاه حکومت این است که متوجه مزاحم‌ها باشد. شما فرض کنید در فرهنگ عمومی یک عامل و یک آسیب مهمی به نام طلاق مثلاً وجود دارد. حالا اگر چنانچه فرض کنیم در مجموعه کشور یک تبلیغاتی شروع بشود که بنیان خانواده را سست می‌کند و به طلاق می‌انجامد، خوب، شما مجبورید جلوی این را بگیرید؛ یعنی اگر چنانچه می‌خواهید طلاق در جامعه رواج پیدا نکند، بایستی به این معنا توجه بکنید؛ یعنی باید جلوی این چیزی که به‌طور طبیعی مردم را، جوان را، دختر را، پسر را می‌کشاند به بی‌میلی به خانواده و بی‌اعتنایی به کانون خانواده و بی‌اعتنایی به همسر بگیرید...»^۲

یکی از مباحث اساسی که معظم‌له در حوزه فرهنگ اهتمام زیادی به آن دارند، مسئله تهاجم فرهنگی است. «[دشمنان] مسائل ما را رصد می‌کنند و بر طبق آن مسائل، موضوعات و محتوا برای رسانه خودشان تهیه می‌کنند؛ یعنی کاملاً واضح است که هدف اینجاست. خودشان هم می‌گویند، انکار

۱. بیانات در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳/۱۰/۱۳۸۴.

۲. بیانات در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۹/۹/۱۳۹۹.

هم نمی‌کنند؛ بنابراین تهاجم فرهنگی یک حقیقتی است که وجود دارد؛ می‌خواهند بر روی ذهن ملت ما و بر روی رفتار ملت ما - جوان، نوجوان، حتی کودک - اثرگذاری کنند.»^۱

«رصد و مقابله هوشمندانه با تهاجمات فکری و فرهنگی و تبلیغی و رسانه‌ای دشمنان دین و انقلاب و کشور [رسالت] است. دشمنانی که نه امروز بلکه از چند دهه پیش، هویت و شخصیت و باور و رفتار و سبک زندگی اسلامی - ایرانی مردم خصوصاً جوانان را هدف قرار داده و با شیوه‌ها و ابزارهای متکی به فناوری‌های ارتباطی و رسانه‌ای اعم از هنر و سینما و فضای مجازی و غیره درصدد تهی کردن انقلاب از عقبه دینی و ایمانی و مردمی آن می‌باشند.»^۲

۲- موضوع‌های اجتماعی

یکی از مسائل اساسی اجتماعی مسئله وحدت و انسجام اجتماعی است. مقام معظم رهبری معتقدند که جوانان باید با آگاهی و بیداری به رصد حرکات کسانی بپردازند که می‌خواهند دل‌ها را از وحدت و صمیمیت دور کنند. «کسانی می‌خواهند به هر وسیله‌ای، به هر بهانه‌ای، میان آحاد ملت اختلاف و تفرقه به وجود بیاورند. هر کسی که دیدید در این زمینه کار می‌کند، درباره او داوری کنید که سرانگشت دشمن است؛ بداند یا نداند. ممکن است ندانند، اما سرانگشت دشمن‌اند؛ برای دشمن کار می‌کنند. نتیجه یکی است. آن کسی که دانسته به شما ضربه می‌زند، با آن کسی که ندانسته همان ضربه را وارد می‌کند، با هم فرقی در نتیجه ندارند. باید هوشیار بود؛ باید بیدار بود.»^۳

۴- موضوع‌های علم و فناوری

«رصد مستمر تحقیقات علمی و تحول فناوری‌های دفاعی و ارائه پیشنهاد در دستیابی به ارتقا و توسعه قابلیت‌ها یک از مباحث مهم در این حوزه است.»^۴ از مباحث مهم دیگر این حوزه موضوع رصد فضای مجازی است. «جنگ

۱. همان.

۲. انتصاب حجت‌الاسلام محمد قمی به ریاست سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۹۷/۵/۲۸.

۳. بیانات در دیدار خانواده‌های شهدا و ایثارگران کردستان، ۱۳۸۸/۲/۲۲.

۴. انتصاب سردار دهقان به‌عنوان مشاور فرماندهی کل قوا در حوزه صنایع دفاعی و پشتیبانی از نیروهای مسلح، ۱۳۹۶/۵/۲۹.

نرم یک عرصه بسیار وسیعی است و روزه‌روز هم با گسترش این فضای مجازی دارد گسترده‌تر می‌شود و خیلی هم خطرناک‌تر از جنگ سخت است.^۱ «با توجه به تحولات سریع و پیچیده در این میدان از یک طرف و نیازهای واقعی و متراکم کشور، نظارت و رصد کارآمد و روزآمد در این عرصه مورد نیاز است. رصد وضعیت جاری فضای مجازی و پیش‌بینی و آینده‌نگری تحولات در این فضا در سطح ملی و بین‌المللی از وظایف مسئولان این حوزه است.^۲»

ب- در سطح خارج از کشور

سطح دیگر موضوع‌هایی که باید مورد رصد قرار گیرند، حوزه بین‌الملل و خارج از مرزهای کشور است. با توجه به بیانات مقام معظم رهبری این حوزه را در ذیل این عناوین می‌توان دسته‌بندی کرد:

۱- رصد جریان استکبار و نظام سلطه

«ما در دوره حساسی قرار داریم؛ الآن - آن دوره‌ای که ما داریم می‌گذرانیم - دوره حساسی است؛ نه به این معنا که دشمن بیشتری داریم یا دشمن قوی‌تری داریم؛ نه، این دشمن‌های امروز، همه از روز اول انقلاب بوده‌اند و چیزی اضافه نشده... بلکه از این جهت که یک جامعه و یک نظام، وقتی در یک راه نویی قدم می‌گذارد و یک مدعای غیرمتعارفی را، یک مدعای متفاوتی را مطرح می‌کند و با این مدعای متفاوت و راه نو وارد این جنگل انبوه تعارضات بین‌المللی می‌شود، با این خصوصیات طبعاً در دوره‌های مختلف اوضاع گوناگونی پیدا می‌کند که بایستی بر طبق آن اوضاع، شرایط خودش را تطبیق کند و بر طبق آن‌ها پیش برود. در صدر اسلام هم همین‌جور بوده است. امروز هم همین‌جور است؛ تعارضات جهانی وجود دارد؛ این دنیای سیاست بین‌المللی یک جنگل انبوهی است، ما هم برخلاف جریان داریم حرکت می‌کنیم. جریان کلی دنیا، جریان استکبار و جریان نظام سلطه است؛ یعنی یک عده سلطه‌گرند، یک عده هم زیر بار این سلطه می‌روند، سلطه‌پذیرند. ما برخلاف این جریان

۱. بیانات در دیدار بسیجیان، ۱۳۹۵/۹/۳.

۲. حکم انتصاب اعضای شورای عالی فضای مجازی، ۱۳۹۴/۶/۱۴.

داریم حرکت می‌کنیم؛ در این چهل سال این‌جوری پیش رفته‌ایم، این‌جوری حرکت کرده‌ایم. طبعاً اوضاع و احوالی برای ما پیش می‌آید که ناگزیر بایستی نسبت به این اوضاع و احوال حواسمان جمع باشد، دقتمان زیاد باشد، جوانب گوناگون قضیه را دائماً رصد کنیم و بسنجیم و ببینیم.»^۱

۲- رصد حرکت دشمن

رهبر معظم انقلاب «حساسیت در مقابل دشمن» را به‌عنوان شاخص چهارم انقلابیگری تبیین فرمودند و تأکید کردند: «همچون جبهه جنگ، باید هر حرکت دشمن را رصد و تحلیل کرد، اهداف او را شناخت و با حساسیت لازم در مقابل زهر احتمالی فعالیت‌های دشمن پادزهر آماده کرد.»^۲

۳- رصد مسائل، حوادث و خبرهای بین‌المللی

رصد کردن مسائل بین‌المللی و حوادث بین‌المللی و خبرهای بین‌المللی موجب می‌شود که ما بدانیم تهدیدها چیست.^۳

۴- رصد تحولات منطقه‌ای و جهانی

«تحولات منطقه‌ای و جهانی، بسیار سریع است و باید به‌طور آنی آن‌ها را رصد کرد و با تحرک بالا، هر حادثه و رویدادی را بلافاصله تحلیل کرد و با درک نسبت آن با اهداف و آرمان‌ها، موضع خود را در قبال آن مشخص نمود.»^۴

«آغاز تحولات اساسی در جهان و منطقه و آشکار شدن نشانه‌های آن در نقاط مختلف از جمله شمال آفریقا، آسیا و اروپا، یکی از واقعیات امروز است که باید این نشانه‌ها را دید و با رصد تحولات، آن‌ها را مورد بررسی دقیق قرار داد.»^۵

بیداری اسلامی روزافزون کنونی در منطقه، حادثه‌ای فوق‌العاده عظیم است و باید توجه کنیم که «تحولات کنونی در منطقه قطعاً در آینده جهان

۱. بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۹۷/۶/۱۵.

۲. حضور و سخنرانی رهبر انقلاب در مراسم بیست‌وهفتمین سالگرد رحلت امام خمینی (رحمه‌الله)، ۱۳۹۵/۳/۱۴.

۳. بیانات در دیدار فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۹۴/۶/۲۵.

۴. دیدار مسئولان وزارت امور خارجه و سفرا و رؤسای نمایندگی‌های جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور با رهبر انقلاب، ۱۳۹۳/۵/۲۲.

۵. دیدار اعضای مجلس خبرگان با رهبر انقلاب، ۱۳۹۲/۱۲/۱۵.

تأثیرگذار خواهد بود؛ بنابراین باید این تحولات را فعالانه رصد و ابعاد مختلف آن را بررسی دقیق کرد.^۱

۵- رصد مراکز رصد جهانی

رهبر معظم انقلاب روند کلی حرکت کشور را با وجود برخی مشکلات و نقاط ضعف‌ها رو به جلو ارزیابی می‌کنند و معتقدند: «حتی مراکز رصد جهانی نیز به روند پیشرفت‌های ایران اذعان دارند؛ اما برخی در این زمینه دچار توهم ناشی از ارزیابی غلط هستند.»^۲

از این بیان ایشان چنین مستفاد می‌شود که با توجهات و دقت‌های خاص، باید مراکز رصد جهانی را رصد کنیم و از آن بهره‌مند شویم.

مرکز رصد محیطی

برای رصد ناچار از ساختار و مرکز هستیم. مقام معظم رهبری ضمن تبیین اهمیت، ضرورت و ویژگی‌های مرکز رصد به موارد مختلفی در ارتباط با مرکز رصد بیانات خویش پرداخته‌اند؛ از جمله: مبنای تحلیل در مراکز رصد، رابطه مرکز رصد با دستگاه‌های مشابه، باید‌های گزارش‌های مرکز رصد، شیوه و روش فعالیت مرکز رصد، تبیین مراکز رصد متعلق به دشمن و... که در ادامه به آن‌ها پرداخته می‌شود.

اهمیت و ضرورت مرکز رصد محیطی

«رسالت دیگر [دستگاه‌ها] رصد و مقابله هوشمندانه با تهاجمات... دشمنان دین و انقلاب و کشور است.»^۳ در این راستا، «ایجاد و سامان‌دهی مجموعه‌های اندیشه‌ورز و رصدگر در تمام سطوح... مورد انتظار است.»^۴

ویژگی‌های مرکز رصد محیطی

مرکز رصد «آن دستگاه خردمند و عاقلی است که مثل صفحه مغناطیسی و برقی که انسان جلوییش گذاشته و دارد واقعیت بیرون را مشاهده می‌کند، می‌بیند که

۱. بازدید ۶ ساعته رهبر انقلاب از وزارت اطلاعات، ۱۳۸۹/۱۲/۱۲.

۲. دیدار رئیس جمهوری و اعضای هیئت‌دولت با رهبر انقلاب، ۱۳۹۱/۶/۲.

۳. انتصاب حجت‌الاسلام محمد قمی به ریاست سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۹۷/۵/۲۸.

۴. انتصاب سردار غلامحسین غیب‌پرور به ریاست سازمان بسیج، ۱۳۹۵/۹/۱۷.

چه اتفاقی می‌افتد.^۱؛ و از این‌رو، باید این‌چنین مرکزی ضمن «رصد کارآمد و روزآمد... پیش‌بینی و آینده‌نگری تحولات»^۲ را مدنظر داشته باشد. از ویژگی‌ها و شاخص‌های دیگر مرکز رصد این است که «قوی، هوشمند، نافذالکلمه»^۳ و «بینا»^۴ باشد و «تحولات را فعالانه رصد و ابعاد مختلف آن را بررسی دقیق»^۵ کند.

مبنای تحلیل در مراکز رصد محیطی

«تحولات منطقه‌ای و جهانی، بسیار سریع است و باید به‌طور آنی آن‌ها را رصد کرد و با تحرک بالا، هر حادثه و رویدادی را بلافاصله تحلیل کرد و با درک نسبت آن با اهداف و آرمان‌ها، موضع خود را در قبال آن مشخص نمود.»^۶

رابطه مرکز رصد محیطی با دستگاه‌های مشابه

«دستگاه رصدگر غیر از دستگاه اطلاعات و حفاظت اطلاعات و مانند این‌هاست؛ آن‌ها را کار ندارم، آن‌ها به‌جای خودش هرکدام مسئولیتی دارند.»^۷

بایدهای گزارش‌های مرکز رصد

خروجی‌ها و گزارش‌های مراکز رصد باید به‌صورت «راهبرندنگاری»^۸ باشد. «ظرفیت‌های ممکن، فرصت‌های ممکن و تهدیدها را منعکس کنید؛ باید هم بکنید. البته این‌طور هم نباشد که همه‌اش تهدیدها منعکس شود؛ بعضی‌ها کارشان فقط منعکس کردن تهدیدهاست که نتیجه‌اش - نمی‌گوییم آن‌ها قصدشان این است - مرعوب کردن مسئولان بالاست؛ اگر قابل مرعوب

۱. بیانات در دیدار بسیجیان، ۱۳۹۵/۹/۳.

۲. حکم انتصاب اعضای شورای عالی فضای مجازی، ۱۳۹۴/۶/۱۴.

۳. بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت‌دولت، ۱۳۹۴/۶/۱۴.

۴. بیانات در جلسه تبیین سیاست‌های اقتصاد مقاومتی، ۱۳۹۲/۱۲/۲۰.

۵. بازدید ۶ ساعته رهبر انقلاب از وزارت اطلاعات، ۱۳۸۹/۱۲/۱۲.

۶. دیدار مسئولان وزارت امور خارجه و سفرا و رؤسای نمایندگی‌های جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور با رهبر انقلاب، ۱۳۹۳/۵/۲۲.

۷. بیانات در دیدار بسیجیان، ۱۳۹۵/۹/۳.

۸. انتصاب سردار غلامحسین غیب‌پرور به ریاست سازمان بسیج، ۱۳۹۵/۹/۱۷.

شدن باشند»^۱ باید مدنظر داشت که «کارهای تحقیقاتی... با تدبیری مدیریت [شود] که از مجموعه این تحقیقات، یک منظومه کامل برای رصد کردن هجوم فکری و تبلیغاتی دشمن و امکان مقابله با این هجوم به وجود آید.»^۲

مراکز رصد محیطی متعلق به دشمن

مقام معظم رهبری معتقدند که مراکز رصد متعلق به دشمنان انقلاب همواره مسائل و مباحث انقلاب را رصد می کنند. بیانات ایشان را در این خصوص می توان ذیل دو مضمون جمع بندی کرد:

۱ - موضوع های مورد رصد دشمن

دشمنان انقلاب همه تحولات و فعالیت های جمهوری اسلامی ایران را رصد می کنند.^۳ یکی از مهم ترین مسائلی که دشمنان کشور همواره به دقت آن را رصد می کنند، مسئله انتخابات است. «دشمنان ملت ایران، از نزدیک، صحنه انتخابات را رصد می کنند... [به همین علت] باید چهره ملت ایران در مقابل بدخواهان، چهره ای مصمم و دارای عزم راسخ برای تصمیم گیری و درعین حال چهره ای همراه با اعتماد به نفس، قدرتمند و با آرامش باشد.»^۴ این دشمنان هرآنچه احساس کنند، نقطه قوتی برای ایران اسلامی می تواند باشد؛ دائماً مورد رصد قرار می دهند، از پیاده روی اربعین^۵ گرفته تا «استعدادهای موجود کشور ما را رصد می کنند.»^۶

۲ - هدف دشمن از رصد محیطی کشورمان

«دشمن با رصد تحولات و فعالیت های جمهوری اسلامی ایران، از تبدیل ایران از کشوری عقب افتاده و وابسته به کشوری اثرگذار، متنفذ و برخوردار

-
۱. بیانات در دیدار جمعی از مسئولان وزارت امور خارجه، ۱۳۸۳/۵/۲۵.
 ۲. بیانات در جمع استادان، فضلا و طلاب حوزه علمیه قم در مدرسه فیضیه، ۱۳۷۹/۷/۱۴.
 ۳. دیدار نخبگان جوان علمی با رهبر انقلاب، ۱۳۹۶/۷/۲۶.
 ۴. دیدار اقشار مختلف مردم با رهبر انقلاب، ۱۳۹۶/۲/۲۷.
 ۵. بیانات در دیدار مسئولان نظام و میهمانان بیست و هشتمین کنفرانس بین المللی وحدت اسلامی، ۱۳۹۳/۱۰/۱۹.
 ۶. بیانات در دیدار جمعی از پژوهشگران و مسئولان شرکت های دانش بنیان، ۱۳۹۱/۵/۸.

از اقتدار روزافزون سیاسی، دفاعی و علمی، کاملاً عصبانی و به شدت نگران است.^۱ آن‌ها «مسائل ما را رصد می‌کنند و بر طبق آن مسائل، موضوعات و محتوا برای رسانه خودشان تهیه می‌کنند؛ یعنی کاملاً واضح است که هدف اینجاست. خودشان هم می‌گویند، انکار هم نمی‌کنند؛ بنابراین مهاجم فرهنگی یک حقیقتی است که وجود دارد؛ می‌خواهند بر روی ذهن ملت ما و بر روی رفتار ملت ما - جوان، نوجوان، حتی کودک - اثرگذاری کنند.»^۲

باید بدانیم که «دستگاه‌های فکری دشمنان - به قول خودشان، اتاق‌های فکر - نشسته‌اند رصد می‌کنند مقدمات این انتخابات را، این حادثه بزرگ را؛ دارند نگاه می‌کنند؛ نقشه هم دارند، هدف هم دارند. هدف جبهه دشمنان شما، نقطه مقابل هدف شماست. شما که در انتخابات شرکت می‌کنید، دنبال یک فرد اصلاحی می‌گردید که بتواند کشورتان را با همین سرعت، بلکه بیش از این، پیش ببرد؛ هم در عرصه مادی، هم در عرصه معنوی. شما دنبال انتخاباتی برای اینکه کسی یا کسانی، دولتی، رئیس‌جمهوری بتواند عزت شما را بالا ببرد، استقلال شما را عمیق‌تر کند، وضع زندگی شما را بهتر و مرفه‌تر کند، گره‌ها را باز کند، امید و شور و شوقی در کشور به وجود آورد؛ اما دشمن شما درست به عکس، مایل است انتخاباتی انجام بگیرد - حالا که بناست انجام بگیرد؛ البته اگر می‌توانستند کاری کنند که انتخابات انجام نگیرد، آن کار را می‌کردند؛ اما حالا که بالاخره چاره‌ای ندارند و انتخابات انجام خواهد گرفت - که برای آینده کشور این محسنات را نداشته باشد؛ بلکه کشور را به سمت وابستگی، به سمت ضعف، به سمت عقب‌ماندگی در صحنه‌های گوناگون حرکت دهد؛ کشور را به عقب بکشاند، به عقب براند؛ آن‌ها هدفشان این است. پس دو تا هدف در مقابل هم قرار دارد: هدف ملت ایران، هدف جبهه دشمنان.»^۳

۱. دیدار نخبگان جوان علمی با رهبر انقلاب، ۱۳۹۶/۷/۲۶.

۲. بیانات در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۹۲/۹/۱۹.

۳. بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم، ۱۳۹۲/۲/۲۵.

معظم‌له با عنایت به حوزه فرهنگ می‌فرمایند: «آن چیزی که من در مجموع احساس کردم در این سال‌های متمادی، این است که این ناهنجاری‌های فرهنگی که در گفتار و در آثار فرهنگی و در رفتار و از قبیل این‌ها مشاهده می‌شود؛ نه اینکه بخواهیم بگوییم همه این‌ها را دشمن‌ها دارند ترتیب می‌دهند و تزریق می‌کنند این را نمی‌شود گفت ناهنجاری‌ها [یی است که] پشت آن یک برنامه وجود دارد؛ انسان این را احساس می‌کند. حالا گاهی هست که فرض بفرمایید در یک جمع آدم بی‌خیال و مست و مثلاً فلان که کارهای عجیب و غریبی انجام می‌گیرد، نمی‌شود گفت که این حرکتی که این آدم ناباب یا مست یا بی‌خیال انجام داد، این را قبلاً به او دستور دادند؛ مثل یک هنرپیشه که می‌گویند این کار را بکن، انجام بده؛ نه، لکن گاهی اوقات پشت صحنه یک نفر، دو نفر نشستند، این حرکات را رصد می‌کنند و آنجایی که باید تشدید کرد، تشدید می‌کنند؛ آنجایی که باید تضعیف کرد، تضعیف می‌کنند؛ آنجایی که باید باهم جفت و جور کرد، جفت و جور می‌کنند. یک برنامه‌ریزی انسان احساس می‌کند پشت این حوادث فرهنگی و آفت‌های فرهنگی که در طول این زمان‌ها سر راه ما پیدا شد.»^۱

«امروز، شما وقتی سرنخ بسیاری از قضایای داخل کشور و مشکلات را دنبال کنید، به سرانگشت بیگانه می‌رسید؛ به دست‌های مزدور دشمنان و به تدبیر دستگاه‌هایی که همه نیروی خودشان را علیه نظام اسلامی تجهیز کرده و می‌کنند. انقلاب به فضل الهی و به نیروی این ملت در سال پنجاه و هفت پیروز شد. جبهه مقابل انقلاب و اسلام که وابسته به همان دشمنان بیرونی بود، سرشکسته و مأیوس شد و عقب نشست؛ اما آیا از معارضه و دشمنی کردن و از انتقام کشیدن از انقلاب و ملت ایران منصرف شد؟ ابداً. دشمن در یک رویارویی ممکن است شکست بخورد و عقب‌نشینی کند؛ اما کمین خواهد گرفت، مواظبت خواهد کرد و حوادث را رصد خواهد نمود تا در یک فرصت مناسب حمله کند و انتقام بگیرد. جوانان غیور و مؤمن این مرز

۱. بیانات در دیدار جمعی از مسئولان فرهنگی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۹۲/۲/۲۰.

و بوم از هر قشری، از روحانی و دانشجو و کاسب و کارگر و کشاورز، همه باید متوجه باشند. همه آن‌هایی که دل‌بسته دین و شرف خود و عزت ملی و استقلال کشور هستند، باید مراقب و مواظب باشند. دشمن ممکن است در یک برهه شکست خورده باشد و خورد. دشمن در مراحل متعدد شکست مفتضحانه‌ای هم خورد؛ اما این دشمن کمین می‌گیرد، از غفلت‌ها استفاده می‌برد و حمله می‌کند. حمله دشمن هم همیشه نظامی نیست. دشمن ممکن است حمله فرهنگی، اخلاقی، اقتصادی و حمله امنیتی کند یا در دستگاه‌های حساس نفوذ نماید. لذا ملت باید همیشه هشیار باشد. مسئولان به‌طور مضاعف بایستی هشیار باشند. به‌خصوص که امید دشمنان اسلام و این انقلاب به این بوده و به این است که مردم را از نظام اسلامی مأیوس کنند و این‌طور قلمداد نمایند که نظام اسلامی نمی‌تواند. درحالی‌که نظام اسلامی بهتر از همه نظام‌ها می‌تواند مشکلات و گره‌ها را برطرف کند. نظام اسلامی بود که به این ملت که در طول قرن‌های متمادی همواره زیر پنجه نظام‌های استبدادی دست‌وپا می‌زد، آزادی داد؛ بدون اینکه این آزادی حقوق عمومی و آسایش عمومی را از بین ببرد و پایمال کند.»^۱

رصدگران رصد محیطی

مقام معظم رهبری ضمن اشاره به خصوصیات لازم برای کسانی که می‌خواهند در جامعه به‌عنوان رصدگر فعالیت کنند، نخبگان، جوانان و بسیجیان را به امر رصد تشویق می‌کنند.

نقش عاملیت در حرکت و انجام دادن امور جامعه بر کسی پوشیده نیست. در همه جوامع، نخبگان و جوانان در جوامع همواره کارگزارهای تغییرات، تحولات و کارها هستند. مقام معظم رهبری با عنایت به این دو دسته، بسیجیان را که ثمره شجره طیبه انقلاب هستند، به‌عنوان عاملیت دیگر کارگزاران تغییرات جامعه معرفی و آن‌ها را مکلف به رصد می‌کنند.

۱. بیانات در دیدار مردم قم، ۱۳۸۱/۱۰/۱۹.

ویژگی‌های رصدگران رصد محیطی

وجود پیچیدگی‌ها و ابهام‌ها در [مسائل]... ایجاب می‌کند که یک هیئت قوی و آگاه و هوشمند برای رصد پیشرفت کارها... تشکیل شود.^۱

«خدای متعال ان‌شاءالله به شماها کمک کند تا در دنیایی که به نظر من دارد شکل می‌گیرد - که گفتم هنوز درست روشن نیست، برای ما قابل تحلیل نیست که چه اتفاقی دارد می‌افتد؛ باید کاملاً هوشمندانه رصد کنیم آنچه را که پیش خواهد آمد و شکل خواهد گرفت - بتوانید نقش‌آفرینی حقیقی و عمیقی داشته باشید»^۲

«وضع دنیا در حال تغییر است. شرایط سیاسی دنیا موازنه‌های سیاسی و موازنه‌های قدرت در سطح دنیا در حال تحولات است و انسان شکل‌گیری جدیدی را مشاهده می‌کند. شما که دستی در سیاست دارید، خوب می‌دانید که در این شرایط، همه عناصر حاضر در صحنه می‌توانند به نفع اهداف و آرمان‌های خود نقش بیافرینند؛ یا می‌توانند عاطل و باطل بمانند. آن وقتی که جابه‌جایی‌ها دارد صورت می‌گیرد، تحولات جهانی دارد انجام می‌گیرد؛ یک عنصر بیکار، کم‌کار و غافل قطعاً در تحول آینده در شکل جدیدی که بناست بر اوضاع سیاسی دنیا حاکم شود، نقش ضعیف‌تری نصیب خود خواهد کرد. عنصری که فعال است، هوشیار است، بیدار است، صحنه را رصد می‌کند، فعل‌وانفعالات را می‌بیند و پیش‌بینی می‌کند، او می‌تواند در شکل جدیدی که بناست به وجود بیاید، برای خود جایگاه محکم‌تری، با برکت‌تری و نزدیک‌تر به اهداف و آرمان‌های خود فراهم کند. شرایط امروز این است»^۳

«اگر [رصدگران]... دائم هشیار بودند، مراقب بودند، حرکات دشمن را رصد کردند، از هیچ نقطه‌ای غافل نشدند، امنیت داخل... محفوظ خواهد بود؛ در سایه آن امنیت، مردم به دین و دنیا می‌توانند برسند؛ که اگر امنیت نبود، نمی‌توانند»^۴

۱. نامه رهبر انقلاب به رئیس‌جمهور درباره الزامات اجرای برجام، ۱۳۹۴/۷/۲۹.

۲. بیانات در دیدار سفرا و رؤسای نمایندگی‌های سیاسی ایران در خارج از کشور، ۱۳۹۰/۱۰/۷.

۳. بیانات در دیدار نمایندگان مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۹/۳/۱۸.

۴. بیانات در دیدار فرماندهان ارشد نظامی و انتظامی، ۱۳۸۹/۱/۲۲.

نخبگان و مسئله رصد محیطی

«برای ملتی که درصدد حرکت به جلو است، درصدد ترقی و تعالی است، دنبال حیات طیبه است، این حالت آماده‌به‌کاری، نشاط، سرزندگی و پای کار بودن نعمت بزرگی است؛ ولی این کافی نیست. برای رفتن به قله‌ها، شرط‌های دیگری هم وجود دارد. اولاً باید یک نقشه راه وجود داشته باشد؛ یعنی هدف حرکت معلوم باشد، چشم‌انداز حرکت معلوم باشد، خط سیر این حرکت ترسیم شده باشد، بعد هم فهم دائمی و درست و رصد کردن دائم از این حرکت. این برای یک ملت لازم است. امروز، این‌ها جزء مسائل اصلی ماست... هدف، پیشرفت است؛ منتها رصد کردن مرحله‌به‌مرحله هم لازم است که این کار نخبگان است. امروز، شرایط ما چگونه است، موانع ما چیست، نقاط قوت ما کدام است، نقاط ضعف ما کدام است، فرصت‌هایمان کدام است، تهدیدها چیست، چه کار باید بکنیم، برای بهره‌مندی از فرصت‌ها و جلوگیری از خطر تهدیدها چگونه برنامه‌ریزی کنیم؛ این‌ها کارهایی است که باید نخبگان در هر مرحله‌ای انجام دهند؛ هم در برنامه‌ریزی‌ها آن را به کار ببرند و هم مردم را آگاه کنند؛ چون مردم می‌خواهند با چشم باز و با بصیرت حرکت کنند، بدانند چه می‌کنند، بدانند کجا می‌روند. وقتی این جور شد، مردم با همه وجود وارد میدان‌های دشوار خواهند شد.»^۱

جوانان و مسئله رصد محیطی

«جوانان عزیز! میهن شما امروز احتیاج دارد به آگاهی، به بیداری. حرکات کسانی را که دل‌ها را از وحدت و صمیمیت می‌خواهند دور کنند، رصد کنید. امروز، در میدان شهر به همه عرض کردم، به شما هم عرض می‌کنم: کسانی می‌خواهند به هر وسیله‌ای، به هر بهانه‌ای، میان آحاد ملت اختلاف و تفرقه به وجود بیاورند. هر کسی که دیدید در این زمینه کار می‌کند، درباره او دآوری کنید که سرانگشت دشمن است؛ بدانند یا ندانند. ممکن است ندانند،

۱. بیانات در اجتماع مردم بجنورد، ۱۳۹۱/۷/۱۹.

اما سرانگشت دشمن‌اند؛ برای دشمن کار می‌کنند. نتیجه یکی است. آن کسی که دانسته به شما ضربه می‌زند، با آن کسی که ندانسته همان ضربه را وارد می‌کند، باهم فرقی در نتیجه ندارند. باید هوشیار بود؛ باید بیدار بود.»^۱

بسیجیان و مسئله رصد محیطی

«اگر چنانچه ما این هیئت‌های اندیشه‌ورز را داشتیم و فعال کردیم، در کنار این، هیئت‌های رصدگر لازم است. رصد چه؟ چون بسیج یک موجود متحرک است، یک مجموعه زنده است، پویاست، مشغول رویش است، مشغول پیش‌روندگی است، باید رصد کرد که متوقف نشود؛ باید رصد کرد که راه را خطا نرود، اشتباه نرود؛ باید رصد کرد که مورد آسیب قرار نگیرد، مریض نشود، ویروس‌های گوناگون در آن نفوذ نکنند. دستگاه رصدگر غیر از دستگاه اطلاعات و حفاظت اطلاعات و مانند این‌هاست. آن‌ها را کار ندارم، آن‌ها به‌جای خودش هرکدام مسئولیتی دارند. دستگاه رصدگر، آن دستگاه خردمند و عاقلی است که مثل صفحه مغناطیسی و برقی که انسان جلوی‌ش گذاشته و دارد واقعیت بیرون را مشاهده می‌کند، می‌بیند که چه اتفاقی می‌افتد.»^۲

۱. بیانات در دیدار خانواده‌های شهدا و ایثارگران کردستان، ۱۳۸۸/۲/۲۲.

۲. بیانات در دیدار بسیجیان، ۱۳۹۵/۹/۳.

جمع‌بندی

مقام معظم رهبری ضرورت رصد را در فرازهای مختلف بیانات و مکتوبات خویش موردتوجه قرار داده و بر اهمیت آن اشاره و تأکید کرده‌اند؛ اما باوجود توجه و تأکید معظم‌له، مقولهٔ رصد کمتر موردتوجه قرار گرفته است.

ایشان رصد را نه تنها چون آینه‌ای می‌دانند که وضعیت موجود جامعه را گزارش می‌دهد، بلکه همچنین آن را مستلزم پیش‌بینی و آینده‌نگری تحولات^۱ می‌پندارند؛ و از این‌رو، به غیر از گزارش وضع موجود، ایشان توقع دارند که رصد نگاهی راهبردی و آینده‌نگرانه داشته باشد.

معظم‌له رصد را مهم می‌دانند؛ چراکه موجب می‌شود ما بدانیم در کجای بزرگراه رسیدن به اهداف سیاست‌های خویش قرار داریم.^۲ از طرفی، رصد لازمهٔ پیشرفت و شناسایی مشکلات راه است. به عبارتی، به واسطهٔ رصد، ما تشخیص می‌دهیم کدام دستگاه توانسته و پیش رفته [است] و

۱. حکم انتصاب اعضای شورای عالی فضای مجازی، ۱۳۹۴/۶/۱۴.

۲. بیانات در دیدار مسئولان قضایی کشور، ۱۳۸۷/۴/۵.

یا در کجا مشکل وجود دارد.^۱ باید بدانیم رصد کردن دائم برای ملتی که طالب پیشرفت است، یک امر لازم است و باید جزء مسائل اصلی او باشد.^۲ مهم‌ترین دلالت بر اهمیت رصد در بیانات مقام معظم رهبری جایگاه رصد به‌عنوان متمم نظام‌سازی است. باید بدانیم که نظام‌سازی یک امر جاری است و نه دفعی و یک‌باره؛ و از این رو، اصلاح و تکمیل مسیر حرکت جزء متمم نظام‌سازی است؛ و این امر با رصد تحقق می‌یابد. از این رو، باید با رصد و بررسی مداوم، اشتباهات را تصحیح، نواقص را رفع و نظام‌سازی را تکمیل کرد.^۳

با توجه به آنچه در مقدمه و بیانات مقام معظم رهبری در حوزه رصد گذشت، می‌توانیم مبتنی بر کنش، رصد را به دو دسته تقسیم کنیم: ۱- رصد کنش‌مدار؛ و ۲- رصد واکنش‌مدار.

۱- رصد کنش‌مدار

در رصد کنش‌مدار، کنشگران با آگاهی و اراده تصمیم به برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری دارند و امری یا حادثه‌ای آن‌ها را وادار به این کار نکرده است؛ که خود به دو دسته تقسیم‌پذیر است:

۱-۱- رصد سیاستی و گفتمانی

این نوع رصد همان‌گونه که از عنوانش پیداست، سیاست‌ها و گفتمان‌های انقلاب اسلامی را مدنظر قرار داده، آن‌ها را رصد می‌کند؛ سیاست‌هایی مانند سند چشم‌انداز، اصل ۴۴، اقتصاد مقاومتی، نقشه مهندسی فرهنگی کشور و... و نیز گفتمان‌هایی مانند عدالت، پیشرفت، استقلال و... به‌نوعی می‌توان گفت که منظور از این رصد اشراف و نظارت بر جریان اجرا و پیاده‌سازی سیاست‌ها و گفتمان‌های انقلاب اسلامی است. از این رو، آنچه در این نوع

۱. بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت‌دولت، ۱۳۹۴/۶/۴.

۲. بیانات در اجتماع مردم بجنورد، ۱۳۹۱/۷/۱۹.

۳. دیدار اعضای مجلس خبرگان با رهبر انقلاب، ۱۳۹۰/۶/۱۷.

رصد بسیار مهم و ضروری است، داشتن شاخص‌هایی است که بتوان به‌واسطه آن‌ها مقدار پیشرفت و پیاده‌سازی این سیاست‌ها و گفتمان‌ها را در بازه‌های زمانی مختلف سنجید و گزارش کرد تا مردم در جریان کارها قرار گیرند؛ چراکه آگاهی عمومی موجب تنویر افکار عمومی می‌شود و این تنویر، خود به فشار افکار عمومی بر مسئولان می‌انجامد و مطالبه‌گری درست و آگاهانه از آنان را در پی دارد.

همان‌طور که عنوان شد، بحث شاخص و شاخص‌سازی در این نوع رصد محور اصلی فعالیت است.

۱-۲- رصد محیطی

در این نوع رصد، فرصت‌ها و تهدیدهای محیطی محور رصد است. رصد محیطی چیزی غیر از نظارت و ارزیابی است. این نوع رصد در حوزه آینده‌پژوهی ملازم پیش‌بینی و آینده‌نگری است؛ و از این‌رو، رصد محیطی را مرحله اول آینده‌نگاری عنوان می‌کنند.

۲- رصد واکنش‌مدار

همان‌طور که از عنوان این نوع رصد معلوم است، این رصد اغلب در واکنش به بحران‌ها و مسائلی است که در محیط ما روی می‌دهند و جامعه را مجبور به واکنش می‌کنند و لازم می‌آید که مواردی مورد رصد قرار گیرند؛ مانند جریان کمک به آسیب‌دیدگان در بحران‌های طبیعی و یا رصد انجام شدن تعهدات کشورهای ۱+۵ در جریان برجام.

پیوست

مقام معظم رهبری به‌طورکلی معتقدند که همهٔ مسئولان و دستگاه‌ها موظف‌اند عملکرد خود را همواره مورد رصد قرار دهند؛ اما به غیر از این نگاه عام، ایشان در بعضی از دیدارها و مکاتبات خویش با دستگاه‌ها و نهادهای کشور، مسئلهٔ رصد را عنوان کرده و رصد موضوع یا موضوع‌های خاصی را از آن‌ها مطالبه یا توجهشان را به آن‌ها جلب کرده‌اند؛ که ذیل هر دستگاه به ترتیب تاریخی، از سال ۱۳۹۹ به قبل، آورده شده است. این دستگاه‌ها عبارت‌اند از:

- قوه مجریه (به‌طور عام)؛
- مجلس و شورای نگهبان؛
- قوه قضائیه؛
- شورای عالی انقلاب فرهنگی؛
- شورای عالی فضای مجازی؛
- وزارت امور خارجه؛

- وزارت اطلاعات؛
- سپاه پاسداران انقلاب اسلامی؛
- سازمان تبلیغات اسلامی؛
- سازمان بسیج مستضعفین؛ و
- بنیاد نخبگان.

قوه مجریه (به طور عام)

۱۳۹۸/۱/۲۳

پاسخ به درخواست مجوز رئیس جمهور برای برداشت از صندوق توسعه ملی جهت جبران بخشی از خسارات سیل پایگاه اطلاعات جامع و قابل اتکا از کلیه عناصر حقیقی و حقوقی متأثر از سیلاب اخیر با قابلیت برآورد دقیق خسارات و نیازها و رصد کلیه خدمات و کمک‌های دریافتی از مبادی مختلف در اسرع وقت ایجاد شود.

۱۳۹۵/۱/۱۸

دیدار نروزی جمعی از مسئولان کشور با رهبر انقلاب

قرارگاه مرکزی اقتصاد مقاومتی باید با فرماندهی دولت و شخص معاون اول رئیس جمهور، ضمن جلب همکاری و کمک همه دستگاه‌ها و رصد دقیق عملکرد و حرکت بخش‌های مختلف و حمایت جدی از تولید داخلی، زمینه‌ساز اقدام همه‌جانبه و فراگیر به منظور تحقق «اقدام و عمل» در اقتصاد مقاومتی شود.

ایشان نقش فرماندهی قرارگاه اقتصاد مقاومتی را در رصد دقیق فعالیت‌های دستگاه‌ها بسیار بااهمیت خواندند و گفتند: در این رصد، باید دستگاه‌هایی که در چارچوب این سیاست‌ها حرکت می‌کنند، تقویت و دستگاه‌هایی که بی‌تفاوت هستند، به مسیر اصلی کشانده شوند و از اقدامات دستگاه‌هایی که برخلاف اقتصاد مقاومتی حرکت می‌کنند، جلوگیری شود.

۱۳۹۴/۷/۲۹

نامه رهبر انقلاب به رئیس‌جمهور درباره الزامات اجرای برجام

تاسعاً: وجود پیچیدگی‌ها و ابهام‌ها در متن برجام و نیز گمان نقض عهد و تخلفات و فریب‌کاری در طرف مقابل، به‌ویژه آمریکا، ایجاب می‌کند که یک هیئت قوی و آگاه و هوشمند برای رصد پیشرفت کارها و انجام [شدن] تعهدات طرف مقابل و تحقق آنچه در بالا بدان تصریح شده است، تشکیل شود. ترکیب و وظایف این هیئت باید در شورای عالی امنیت ملی تعیین و تصویب شود.

۱۳۹۴/۶/۴

بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیئت‌دولت

یکی هم مسئله اقتصاد مقاومتی است. خوب، امسال سال دوم اقتصاد مقاومتی است؛ یعنی پارسال - سال ۹۳ - شروع اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی بود. دوستان دولت هم گزارش‌هایی به من دادند که من شخصاً و زبناً از آقای جهانگیری تشکر کردم؛ آن وقتی که ایشان به پانزده دستگاه ابلاغ کردند که این کارها را، این وظایف را باید انجام بدهید. بعد هم حالا یک گزارش مفصلی فرستادند که البته برای من خلاصه کردند. آن گزارش را تماماً خواندم، نگاه کردم. کارهایی که انجام گرفته در زمینه اقتصاد مقاومتی، بعضی‌هایش کارهای مقدماتی است؛ حالا مثال‌هایش را بخواهم بزنم، طول می‌کشد، وقت می‌گذرد. بعضی از کارهایی که گزارش شده، مربوط به بندهای اقتصاد مقاومتی نیست؛ اگرچه حالا ارتباط داده شده، اما کارهای جاری دستگاه‌هاست. بالاخره دستگاه‌ها یک کارهای جاری دارند و این‌ها را به شما گزارش کردند که این کارها را ما کردیم؛ این‌ها آمده جزء کارنامه دستگاه‌ها در زمینه اقتصاد مقاومتی؛ درحالی که این نیست. بعضی از کارها هم ارتباطی اصلاً به بندهای اقتصاد مقاومتی ندارد؛ این مقدار کافی نیست. سیاست‌های اقتصاد مقاومتی یک بسته کامل و منسجم است؛ این بسته هم تراوش شده فکر شخصی نیست؛ این عقل جمعی است، یک جماعتی

نشسته‌اند؛ دوستان اقتصاددان حاضر در این مجلس هم بعضی‌هایشان می‌دانند و مطلع‌اند. کار مفصلی انجام گرفته روی این؛ بعد هم آمده اینجا، چکش کاری شده، روی آن بحث شده، فکر شده، مطالعه شده؛ بعد رفته مجمع تشخیص [مصلحت نظام] و روی آن مطالعه شده؛ بالاخره آمده و نتیجه شده این سیاست‌ها؛ یعنی محصول یک فرایند معقول و مدیرانه‌ای است. لذاست که اقتصاد مقاومتی را همه تأیید کردند؛ یعنی من یک مورد سراغ ندارم که از اقتصاددانان و از کسانی که با ما خوب‌اند، کسانی که با ما بد هستند، که این اقتصاد مقاومتی، این سیاست‌ها را تخطئه کرده باشند؛ نه، همه قبول کردند. خوب، این یک بسته منسجم است، باید مجموعاً انجام بگیرد. چه جوری می‌شود مجموعاً انجام بگیرد؟ آن وقتی که یک به اصطلاح برنامه اجرایی و عملیاتی منسجمی برای آن ارائه بشود؛ که این چیزی بود که من چند وقت پیش به آقای دکتر روحانی گفتم و بنا شد که ایشان بگویند دوستان تهیه کنند. ان‌شاءالله این را بدهند، این لازم است؛ یعنی ما یک برنامه عملیاتی لازم داریم. در این برنامه تشخیص بشود سهم دستگاه‌ها؛ فلان دستگاه این سهم اوست از این بندهای سیاست‌ها. بعد زمان گذاشته بشود؛ زمان خیلی مهم است، زمان‌بندی بشود، معلوم بشود که تا این زمان باید انجام بگیرد؛ و الا اگر زمان‌بندی نشود؛ هیچ ضمانتی وجود ندارد که این در طول دولت شما حتی انجام بگیرد. شما می‌خواهید این را عملیاتی کنید، می‌خواهید اجرایی کنید، می‌خواهید از منافعش مردم استفاده کنند، پس زمان [بگذارید]. اولاً بایستی اقدامات عملی لازم در خصوص هر بند تشخیص بشود؛ مجری‌هایش دستگاه‌هایی که متصدی‌اند، معلوم بشوند؛ در هر بخشی، زمان‌بندی لازم انجام بگیرد؛ امکانات لازم و چگونگی تأمین آن امکانات باید روشن بشود. بالاخره این سیاست‌ها یک تحرک عملی است و میدانی است؛ وقتی راهکار فراهم می‌کنید، در واقع، یک تحرک میدانی می‌خواهید به وجود بیاورید. این الزاماتی دارد. الزاماتش چیست؟ چه جوری می‌شود تأمین کرد؟ راه تأمین آن الزامات باید تشخیص بشود. آن وقت اگر این

کارها شد، آن وقت شما می‌توانید رصد کنید، می‌توانید پیگیری کنید، ببینید شد یا نشد، فلان دستگاه کار خودش را انجام داد یا نداد. کار پیش می‌رود. قدم بعدی این است که یک ستاد قوی و هوشمند و نافذالکلمه تشکیل بشود. من البته اطلاع دارم که آقای رئیس‌جمهور شورایی را تشکیل داده‌اند؛ خود ایشان هم شرکت می‌کنند؛ بسیار هم کار خوبی است؛ اما این آن ستاد فرماندهی نیست. خب، آقای رئیس‌جمهور کارهای فراوان دیگری هم دارند که باید به آن‌ها هم برسند؛ نمی‌شود که همه وقت و همه همت، صرف این کار بشود. یک ستادی لازم است - مثل ستادهای فرماندهی که ما در دوره جنگ داشتیم؛ و در بعضی از کارهای دیگر هم یک ستادهای فرماندهی ایجاد شده که خود شما، آقای دکتر روحانی، در این مسائل تجربه دارید. یک ستاد فرماندهی لازم دارد که به‌طور دائم رصد کند، نگاه کند، ببیند کدام دستگاه توانسته و پیش رفته، کجا مشکل وجود دارد. چون حرف زدن آسان است، برنامه‌ریزی هم خیلی مشکل نیست؛ [ولی] عمل کردن با این‌ها فرق دارد. خب، آدم بخواهد در میدان وارد بشود و پیش برود، گاهی اوقات یک موانعی پیش می‌آید که قبلاً پیش‌بینی نشده؛ بعضی پیش‌بینی هم شده، لکن موانعی است که پیش می‌آید؛ بایستی آن ستاد بتواند به‌صورت ضربتی آن موانع را برطرف کند، راه را باز کند و پیش برود؛ و نافذالکلمه [باشد]، یعنی باید گوش کنند؛ این جور نباشد که حالا مثل امروز که آقای جهانگیری مکرر می‌گفتند پنج دقیقه [صحبت کنید]، آقایان پنج دقیقه را مثلاً به هفت دقیقه و ده دقیقه افزایش [می‌دادند]؛ هرچه آن ستاد گفت، واقعاً همه آن حرف را بپذیرند.

۱۳۹۲/۱۲/۲۰

بیانات در جلسه تبیین سیاست‌های اقتصاد مقاومتی

آخرین نکته‌ای هم که در این زمینه عرض می‌کنم و عرایضم را تمام می‌کنم، پایش و اطلاع‌رسانی است. بایستی مرکز رصد قوی و بینایی وجود داشته باشد که به‌طور دقیق پیشرفت این کار را پایش کند؛ اطلاعات را گردآوری کنند، پردازش

کنند، استنتاج کنند؛ احياناً آن حرکتی را که باید در هر مقطعی و هر مرحله‌ای انجام بگیرد، مشخص کنند؛ برای هر بخشی شاخص سنجش معین کنند و در نهایت، اطلاع‌رسانی به مردم انجام بگیرد؛ یعنی مردم دوست دارند بدانند.

۱۳۸۸/۶/۱۶

بیانات در دیدار اعضای هیئت دولت

توصیه چهارم ما، اجرای کامل سیاست‌های اصل ۴۴ است. این هم بسیار مهم است. این سیاست‌های اصل ۴۴ آن روزی که مطرح شد، همه دست‌اندرکاران اقتصادی و خبرگان مسائل گوناگون مدیریتی کشور اعتراف کردند، اقرار کردند که اگر چنانچه این کار انجام بگیرد، یک تحول عظیم اقتصادی در کشور انجام خواهد گرفت. خوب، باید این سیاست‌ها به‌طور کامل اجرا بشود. کارهایی شده، من گزارش‌هایی، هم از آقای رئیس‌جمهور، هم از بعضی از مسئولین دیگر شنفته‌ام؛ لکن آنچه انجام گرفته، همه ظرفیت سیاست‌های اصل ۴۴ نیست؛ یعنی همه که می‌گوییم، شاید بخش عمده‌ای از این ظرفیت هنوز بر زمین مانده است. یک چیزهایی باید مدیریت‌هایش واگذار می‌شده، نشده؛ یک چیزهایی بایستی دولت از تصدیگری در آن‌ها اجتناب می‌کرده، نشده؛ کارهای لازم انجام نگرفته. حالا می‌توانیم همین‌طور که آقای رئیس‌جمهور اشاره کردند، بگوییم زیرساخت‌ها و سازوکارها و موجودی در نظام اقتصادی کشور جواب نمی‌دهد. پس باید اول این طرح تحول اقتصادی انجام بگیرد. من این را نفی نمی‌کنم؛ ممکن است همین‌جور باشد. لیکن این‌جور نیست که ما کار را بن‌بست بدانیم؛ در را قفل‌شده بدانیم. نه، بالاخره باید حرکت کرد و پیش رفت. حالا این طرح تحول، لابد یک روزی از مجلس درمی‌آید؛ ممکن است با تغییراتی بیاید؛ ممکن است خصوصیات در آن لحاظ شده باشد؛ بالاخره باید کار را پیش برد. قوانین هم که زیاد دارید و سیاست‌های اصل ۴۴ را باید رصد بکنید، ببینید چقدر واقعاً پیش دارد می‌رود. خود دولت، دستگاه ریاست جمهوری، این کار را بکنند.

۱۳۸۷/۶/۲

بیانات در دیدار رئیس جمهوری و اعضای هیئت دولت

نقشه راه، سند چشم انداز است. سند چشم انداز را هیچ نایستی مورد غفلت قرار داد. این حقیقتاً یک سند واقعی و یک نقشه راه حقیقی است. باید دستگاه‌های نظارتی خودتان را محاسبه کنید. حالا دیگران ممکن است نظارت بکنند، ممکن است نکنند؛ ممکن است نظارتشان درست باشد، ممکن است ناقص باشد؛ اما در درون خود مجموعه قوه مجریه - که نقشش در رسیدن به اهداف چشم انداز بسیار حساس است - دستگاه‌های نظارتی را فعال کنید؛ بعد سازوکارهای نظارتی را به کار بیندازید تا ببینیم برنامه‌ها و سیاست‌ها چقدر جلو رفته؛ یعنی این جور نباشد که سال دهم سند چشم انداز نگاه کنیم و ببینیم پیشرفتی پیدا نکرده‌ایم؛ نه، بایستی این‌ها را مرتباً رصد کنید که معلوم شود چقدر پیش رفته‌ایم و چقدر به آن اهداف نزدیک شده‌ایم و چقدر زمینه‌ها فراهم شده است.

مجلس و شورای نگهبان

۱۳۹۰/۲/۲۷

بیانات در دومین نشست اندیشه‌های راهبردی

یک کار مهم دیگر شاخص گذاری است؛ تعیین شاخص‌های عدالت. یکی از کارهای مهم نظری ما این است که شاخص‌های عدالت را پیدا کنیم. خوب، امروز شاخص‌هایی که در غرب مطرح است، به‌طور مشروط قابل قبول است؛ بعضی‌اش مطلقاً شاخص نیست، بعضی شاخصه ناقصی است، بعضی در شرایطی ممکن است شاخص باشد. ما باید بنشینیم مستقلاً شاخص‌های عدالت را، استقرار عدالت در جامعه را پیدا کنیم؛ یکی از بخش‌های مهم کار این است. البته در عرصه عمل هم خیلی کارها باید انجام بگیرد که یکی از آن‌ها این است که عدالت را یک معیار و یک سنجه اساسی در قانونگذاری بدانیم. این نکته، قابل توجه نمایندگان محترم مجلس و شورای نگهبان است که در قانونگذاری به‌خصوص به مسئله عدالت و همچنین رصد دائمی آن توجه شود.

مسئولان قضایی کشور

۱۳۸۷/۴/۵

بیانات در دیدار مسئولان قضایی کشور

اگر قانون کم داریم، باید این قانون تأمین شود؛ اگر دستگاه‌های گوناگونی که از ظرفیت‌های آن‌ها استفاده نشده، وجود دارد، بایستی این ظرفیت‌ها مورد استفاده قرار بگیرد. در سال گذشته، با همفکری و کمک ایشان یک هیئتی برای بررسی ارتقای قوه قضائیه درست شد که ایشان حکم دادند و چند نفر از برادران خوب رفتند در قوه قضائیه مطالعه کردند، برای اینکه راه‌های ارتقای قوه قضائیه و موانع آن را پیدا کنند. گزارش بسیار خوبی هم تهیه کردند، به ایشان دادند، یک نسخه هم به ما دادند؛ راهکارهای بسیار خوبی ارائه شده بود. بنده چند نکته را در تعقیب آن راهکارها تأکید کردم که یکی همین بود که ما ارزیابی کنیم، ببینیم در تحقق سیاست‌های کلی چقدر پیشرفت داشتیم. این آن کاری است که در قوه قضائیه باید انجام بگیرد. ما سیاست‌های خوبی، سیاست‌های کلی مناسبی برای قوه قضائیه تصویب کردیم که عمدتاً پیشنهادهای خود قوه قضائیه بود و برای مشورت به مجمع تشخیص مصلحت فرستاده شد و بعد هم ابلاغ و اعلام شد؛ سیاست‌های خیلی خوبی است. ما دائم باید رصد کنیم، ببینیم این سیاست‌ها چقدر تحقق پیدا کرده است؛ این معیار و شاخص حرکت است. ببینیم از این سیاست‌های کلی که اهداف مقطعی قوه قضائیه است، چه مقدار تحقق پیدا کرده است؟ ما کجا قرار داریم؟ این ارزیابی و تقویم درست حرکت به ما کمک می‌کند. گاهی انسان خیال می‌کند از این راهی که صد کیلومتر است، مثلاً شصت کیلومتر، هفتاد کیلومتر را طی کرده است؛ وقت هم که هست، انسان می‌گوید پس بشینیم استراحت کنیم؛ چایی‌ای بخوریم. اگر کیلومتر شمار درست کار کند، انسان نگاه می‌کند، می‌بیند نه شصت کیلومتر نیامده‌ایم، مثلاً فرض کنید بیست کیلومتر، پانزده کیلومتر آمده‌ایم. وقتی فهمیدیم که این مقدار راه را طی کرده‌ایم، بیشتر طی نکرده‌ایم، طبعاً سرعت را اضافه خواهیم کرد، از توقف در بین راه پرهیز

می‌کنیم. لذا اینی که ما در کجای بزرگراه رسیدن به اهداف آن سیاست‌ها قرار داریم، این خیلی مهم است؛ این را ما به‌عنوان یکی از اولویت‌ها از قوه قضائیه خواسته‌ایم؛ به‌خصوص مسئله اطلاع‌دادرسی، به‌خصوص در پرونده‌های مهم و از جمله پرونده‌های مهم مفسد اقتصادی.

شورای عالی انقلاب فرهنگی

۱۳۹۲/۹/۱۹

بیانات در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی

فرهنگ، برنامه‌ریزی هم لازم دارد؛ نباید انتظار داشت که فرهنگ کشور - چه فرهنگ عمومی چه فرهنگ نخبگانی، دانشگاه‌ها و غیره و غیره - به‌خودی‌خود خوب بشوند و پیش بروند؛ نه، این برنامه‌ریزی می‌خواهد. حالا مسئله نظارت و رصد و این چیزها را عرض خواهیم کرد؛ نمی‌شود مسئولین کشور مسئولیتی احساس نکنند در زمینه هدایت فرهنگی جامعه. همان‌طور که اشاره کردند، آقای رئیس‌جمهور، دولت و مسئولان موظف‌اند که توجه کنند به جریان عمومی فرهنگ جامعه؛ ببینند کجا داریم می‌رویم، چه دارد اتفاق می‌افتد، چه چیزی در انتظار ماست؛ اگر چنانچه مزاحماتی وجود دارد، آن‌ها را برطرف کنند؛ جلوی موانع را، عناصر مخرب را، عناصر مفسد را بگیرند. ما اگر چنانچه به یک باغبان و بوستان‌بان ماهر و زبده می‌گوییم که علف‌هرزه‌های این باغ را جمع کن، معنای آن این نیست که از رشد گل‌های این باغ می‌خواهیم جلوگیری کنیم یا به آن‌ها دستور بدهیم؛ نه، شما اجازه بدهید گل‌های معطر و خوشبو طبق طبیعت خودشان، طبق استعداد خودشان، از آب و از هوا استفاده کنند، از نور خورشید استفاده کنند، رشد کنند؛ اما در کنار آن‌ها علف‌هرزه‌ها را هم اجازه ندهید که رشد کنند؛ اگر این بود، مانع رشد آن‌ها می‌شود. اینکه ما گاهی با بعضی از پدیده‌های فرهنگی به جد مخالفت می‌کنیم و انتظار می‌بریم از مسئولان کشور - چه مسئولان فرهنگی، چه غیر فرهنگی - و از این شورا که جلوی آن را بگیرند، به

خاطر این است؛ یعنی معارضه با مزاحمت فرهنگی هیچ منافاتی ندارد با رشد دادن و آزاد گذاشتن و پرورش دادن مطلوبات فرهنگی؛ این نکته بسیار مهمی است. من، هم به وزرای ارشاد و به وزیر ارشاد محترم خودمان در این مضمون مطالبی را گفته‌ام، هم با جناب آقای روحانی در این زمینه‌ها صحبت کرده‌ام؛ به شماها هم عرض می‌کنم، یکی از وظایف نظارتی و مراقبتی دستگاه حکومت این است که متوجه مزاحم‌ها باشد. شما فرض کنید در فرهنگ عمومی یک عامل و یک آسیب مهمی به نام طلاق مثلاً وجود دارد. حالا اگر چنانچه فرض کنیم در مجموعه کشور یک تبلیغاتی شروع بشود که بنیان خانواده را سست می‌کند و به طلاق می‌انجامد، خوب، شما مجبورید جلوی این را بگیرید؛ یعنی اگر چنانچه می‌خواهید طلاق در جامعه رواج پیدا نکند، بایستی به این معنا توجه بکنید؛ یعنی باید جلوی این چیزی که به‌طور طبیعی مردم را، جوان را، دختر را، پسر را می‌کشاند به بی‌میلی به خانواده و بی‌اعتنایی به کانون خانواده و بی‌اعتنایی به همسر بگیرید. قهراً معارضه وجود دارد، مزاحمت وجود دارد. این هم یک مطلب.

مسئله چهارمی که عرض می‌کنیم، مسئله تهاجم فرهنگی است. ما چند سال قبل از این، بحث تهاجم فرهنگی را مطرح کردیم؛ بعضی‌ها اصل تهاجم را منکر شدند؛ گفتند چه تهاجمی؟ بعد یواش‌یواش دیدند که نه [فقط] ما می‌گوییم، خیلی از کشورهای غیرغربی هم مسئله تهاجم فرهنگی را مطرح می‌کنند و می‌گویند غربی‌ها به ما تهاجم فرهنگی کردند؛ بعد دیدند که خود اروپایی‌ها هم می‌گویند آمریکا به ما تهاجم فرهنگی کرده! لابد دیده‌اید، خوانده‌اید که [گفتند] فیلم‌های آمریکایی، کتاب‌های آمریکایی چه تهاجم فرهنگی‌ای به ما کرده‌اند و دارند فرهنگ ما را تحت تأثیر قرار می‌دهند. بعد بالاخره به برکت قبول دیگران، این حرف ما هم مورد قبول خیلی از کسانی که قبول نمی‌کردند، قرار گرفت! تهاجم فرهنگی یک واقعیتی است. صدها - حالا من که می‌گویم صدها، می‌شود گفت هزارها؛ منتها حالا بنده چون یک‌خرده در زمینه‌های آماری دلم می‌خواهد احتیاط کنم، می‌گویم صدها -

رسانه صوتی، تصویری، اینترنتی، مکتوب در دنیا دارند کار می‌کنند با هدف ایران! با هدف ایران! نه اینکه دارند کار خودشان را می‌کنند. یک وقت هست که فرض کنید رادیوی فلان کشور یا تلویزیون فلان کشور یک کاری دارد برای خودش می‌کند؛ این نیست، اصلاً هدف اینجاست؛ با زبان فارسی [برنامه می‌سازند]؛ آن را با وقت استفاده فارسی زبان یا عنصر ایرانی تطبیق می‌کنند؛ مسائل ما را رصد می‌کنند و بر طبق آن مسائل، موضوعات و محتوا برای رسانه خودشان تهیه می‌کنند؛ یعنی کاملاً واضح است که هدف اینجاست. خودشان هم می‌گویند، انکار هم نمی‌کنند؛ بنابراین تهاجم فرهنگی یک حقیقتی است که وجود دارد؛ می‌خواهند بر روی ذهن ملت ما و بر روی رفتار ملت ما - جوان، نوجوان، حتی کودک - اثرگذاری کنند.

۱۳۸۴/۱۰/۱۳

بیانات در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی

شورای عالی انقلاب فرهنگی باید یک شورای زنده، فعال، حساس، پرتحرک و پرتلاش باشد و دائم مسائل فرهنگی کشور را رصد کند. این، حرف اصلی ماست که حرف تازه‌ای هم نبود؛ حرف همیشگی است و تکرار مکررات است؛ منتها بعضی از تکرارها واجب است؛ مثل نماز؛ صبح شما سوره حمد و اذکار و رکوع و سجود را می‌خوانید و به‌جا می‌آورید که در ظهر و عصر و شب هم همان را تکرار می‌کنید؛ چون اهمیت دارد؛ چون موضوع آن قدر مهم است که باید مرتب و دائم تکرار شود تا ذهن سیراب شود از یاد این حقایق و انسان به عمل تحریک و وادار شود.

شورای عالی فضای مجازی

۱۳۹۴/۶/۱۴

حکم انتصاب اعضای شورای عالی فضای مجازی

وظیفه اصلی این تشکیلات سیاست‌گذاری، مدیریت کلان و برنامه‌ریزی

و تصمیم‌گیری‌های لازم و بهنگام و همچنین نظارت و رصد کارآمد و روزآمد در این عرصه می‌باشد. لذا لازم است با توجه به تحولات سریع و پیچیده در این میدان از یک طرف و نیازهای واقعی و متراکم کشور از طرف دیگر، خود را برای انجام [دادن] رسالتی سنگین در یک دوره چهارساله آماده کنید... تثبیت و تقویت جایگاه مرکز ملی فضای مجازی به‌عنوان بازوی شورای عالی فضای مجازی در جهت تحقق تصمیمات آن شورا با وظایف؛ رصد وضعیت جاری فضای مجازی و پیش‌بینی و آینده‌نگری تحولات در این فضا در سطح ملی و بین‌المللی؛ ایجاد هماهنگی و هم‌افزایی میان وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و نهادهای مختلف ذی‌ربط در ابعاد علمی، فنی، اقتصادی، بازرگانی، حقوقی، انتظامی، امنیتی و دفاعی مرتبط با فضای مجازی؛ و نظارت مستمر بر عملکرد دستگاه‌ها و بخش‌های ذی‌ربط در چارچوب مصوبات شورای عالی.

وزارت امور خارجه

۱۳۹۳/۵/۲۲

دیدار مسئولان وزارت امور خارجه و سفرا و رؤسای نمایندگی‌های جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور با رهبر انقلاب
شکار فرصت‌ها و استفاده صحیح از آن‌ها نکته دیگری بود که رهبر انقلاب به مسئولان دیپلماسی کشور خاطر نشان کردند.

ایشان افزودند: تحولات منطقه‌ای و جهانی، بسیار سریع است و باید به‌طور آنی آن‌ها را رصد کرد و با تحرک بالا، هر حادثه و رویدادی را بلافاصله تحلیل کرد و با درک نسبت آن با اهداف و آرمان‌ها، موضع خود را در قبال آن مشخص نمود.

۱۳۹۰/۱۰/۷

بیانات در دیدار سفرا و رؤسای نمایندگی‌های سیاسی ایران در خارج از کشور
خب، ما هم دیگر دعایتان کنیم. دعا می‌کنیم که ان‌شاءالله شما در این عرصه‌ها موفق باشید و پیش بروید. خدای متعال ان‌شاءالله به شماها کمک

کند تا در دنیایی که به نظر من دارد شکل می‌گیرد - که گفتم هنوز درست روشن نیست، برای ما قابل تحلیل نیست که چه اتفاقی دارد می‌افتد؛ باید کاملاً هوشمندانه رصد کنیم آنچه را که پیش خواهد آمد و شکل خواهد گرفت - بتوانید نقش آفرینی حقیقی و عمیقی داشته باشید.

۱۳۸۳/۵/۲۵

بیانات در دیدار جمعی از مسئولان وزارت امور خارجه

من البته معتقدم در دستگاه سیاست خارجی ما کارها و تلاش صادقانه و مخلصانه خوبی انجام می‌گیرد. من نمی‌گویم همه گزارش‌هایی که از شماها می‌آید، می‌بینم یا می‌خوانم؛ اما نکات عمده را می‌بینم و رویش فکر و گاهی مطالعه می‌کنم؛ تبادل نظر می‌کنم. شماها می‌توانید تغییرات محیطی را کاملاً رصد کنید؛ ظرفیت‌های ممکن، فرصت‌های ممکن و تهدیدها را منعکس کنید؛ باید هم بکنید. البته این طور هم نباشد که همه‌اش تهدیدها منعکس شود؛ بعضی‌ها کارشان فقط منعکس کردن تهدیدهاست که نتیجه‌اش - نمی‌گویم آن‌ها قصدشان این است - مرعوب کردن مسئولان بالاست؛ اگر قابل مرعوب شدن باشند.

وزارت اطلاعات

۱۳۸۹/۱۲/۱۲

بازدید ۶ ساعته رهبر انقلاب از وزارت اطلاعات

ایشان همچنین با قدردانی از وزیر اطلاعات در بخش دیگری از سخنان خود، بیداری اسلامی روزافزون کنونی در منطقه را حادثه‌ای فوق‌العاده عظیم خواندند و افزودند: تحولات کنونی در منطقه قطعاً در آینده جهان تأثیرگذار خواهد بود؛ بنابراین باید این تحولات را فعالانه رصد و ابعاد مختلف آن را بررسی دقیق کرد.

سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

۱۳۹۴/۶/۲۵

بیانات در دیدار فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی

وقتی شما می‌گویید من پاسدار انقلابم، یکی از معانی پاسداری و یکی از ابعاد مفهومی پاسداری این است که انقلاب مورد تهدید است؛ بله، اگر تهدید نباشد، پاسداری لازم نیست. آنجایی انسان پاسداری می‌کند که تهدید وجود دارد؛ پس شما، هم وجود انقلاب را دارید با اسم خودتان تأیید می‌کنید، هم تهدیدهایی را که متوجه انقلاب است، دارید تبیین می‌کنید و از وجودشان خبر می‌دهید. خوب، اگر پاسدار انقلابیم، باید این تهدیدها را بشناسیم. یکی از کارهای اساسی سپاه رصد مسائل بین‌المللی فقط برای شناخت تهدیدهاست. رصد کردن مسائل بین‌المللی و حوادث بین‌المللی و خبرهای بین‌المللی موجب می‌شود که ما بدانیم تهدیدها چیست؛ و همچنین رصد حوادث داخلی کشور. بنابراین سپاه یک موجود سربه‌زیر کنار نشسته سرگرم کارهای اداری خود نیست؛ یک موجود آگاه، ناظر، بینا، متوجه اطراف - هم متوجه اطراف در کشور، هم متوجه اطراف در سطح بین‌المللی و در سطح منطقه - [است که] دارد نگاه می‌کند، مثل یک موجود زنده‌ی بیدار؛ برای اینکه ببیند از کجا تهدید وجود دارد. نسبت به چه کسی [یا] نسبت به چه تهدید وجود دارد؟ اینجا شخص مطرح نیست؛ [بلکه] تهدید وجود دارد نسبت به انقلاب؛ [لذا] رصد دائمی باید بکنید. بخش‌های اطلاعاتی سپاه و هرآنچه پهلو می‌زند به مسائل اطلاعاتی سپاه، ناظر به این معناست. البته درجات مختلف، سلسله‌مراتب، کادرها باید در جریان این مسائل قرار بگیرند، باید در جریان تهدیدها قرار بگیرند تا همه بدانند که چه کار دارند می‌کنند و چه کار می‌خواهند بکنند. اگر سلسله‌مراتب سپاه ندانند که چه تهدیدهایی متوجه آن چیزی است که آن‌ها پاسدارش هستند، معلوم نیست بتوانند درست به وظیفه عمل کنند. وقتی انسان فهمید تهدید چیست و از کجاست، انگیزه پیدا می‌کند.

سازمان تبلیغات اسلامی

۱۳۹۷/۵/۲۸

انتصاب حجت‌الاسلام محمد قمی به ریاست سازمان تبلیغات اسلامی

رسالت دیگر این سازمان رصد و مقابلهٔ هوشمندانه با تهاجمات فکری و فرهنگی و تبلیغی و رسانه‌ای دشمنان دین و انقلاب و کشور است. دشمنانی که نه امروز، بلکه از چند دههٔ پیش، هویت و شخصیت و باور و رفتار و سبک زندگی اسلامی- ایرانی مردم خصوصاً جوانان را هدف قرار داده و با شیوه‌ها و ابزارهای متکی به فناوری‌های ارتباطی و رسانه‌ای اعم از هنر و سینما و فضای مجازی و غیره درصدد تھی کردن انقلاب از عقبهٔ دینی و ایمانی و مردمی آن می‌باشند.

سازمان بسیج

۱۳۹۵/۹/۱۷

انتصاب سردار غلامحسین غیب‌پرور به ریاست سازمان بسیج

ارتقای حضور سازمان یافته‌تر مردم (به‌ویژه جوانان عزیز) و اعتلای بسیج در عرصه‌های موردنیاز انقلاب اسلامی (مثل علم، فرهنگ، دفاع و خدمات‌رسانی)، ایجاد و سامان‌دهی مجموعه‌های اندیشه‌ورز و رصدگر در تمام سطوح به‌خصوص در ستاد بسیج برای راهبردنگاری و رصد فعالیت‌ها و جلوگیری از نفوذ دشمن، ایجاد سازوکار قطعی برای تقویت هم‌افزایی اقشار و همکاری و هماهنگی با دستگاه‌های ذی‌ربط مورد انتظار است.

۱۳۹۵/۹/۳

بیانات در دیدار بسیجیان

اگر چنانچه ما این هیئت‌های اندیشه‌ورز را داشتیم و فعال کردیم، در کنار این، هیئت‌های رصدگر لازم است. رصد چه؟ چون بسیج یک موجود متحرک است، یک مجموعهٔ زنده است، پویاست، مشغول رویش است، مشغول پیش‌روندگی است، باید رصد کرد که متوقف نشود؛ باید رصد کرد که راه

را خطا نرود، اشتباه نرود؛ باید رصد کرد که مورد آسیب قرار نگیرد، مریض نشود، ویروس‌های گوناگون در آن نفوذ نکنند. دستگاه رصدگر غیر از دستگاه اطلاعات و حفاظت اطلاعات و مانند این‌هاست؛ آن‌ها را کار ندارم، آن‌ها به‌جای خودش هرکدام مسئولیتی دارند. دستگاه رصدگر آن دستگاه خردمند و عاقلی است که مثل صفحه مغناطیسی و برقی که انسان جلوی‌ش گذاشته و دارد، واقعیت بیرون را مشاهده می‌کند، می‌بیند که چه اتفاقی می‌افتد.

بنیاد نخبگان

۱۳۹۴/۷/۲۲

بیانات در دیدار شرکت کنندگان در نهمین همایش ملی «نخبگان فردا»

انجمن‌های علمی؛ بالاخره نخبه جوان باید فرصت ظهور و بروز پیدا بکند، احساس کند که وجود او به «نظر» آمده است، برای او ارج قائل‌اند، روی وجود او حساب می‌کنند؛ این را باید در عمل احساس کند. بعد، بنیاد نخبگان عمدتاً و حالا دستگاه‌های دیگر هم در کنارش، رصد کنند، خروجی کار را ملاحظه کنند؛ چون اگر خروجی کار عیب داشته باشد، اشکال داشته باشد، پیدا است یک جایی اشکال در بین راه وجود دارد؛ عیب‌ها را بشناسند، عیب‌ها را علاج بکنند. یکی از توصیه‌های مهم بنده هم این است.

۱۳۹۲/۷/۱۷

بیانات در دیدار شرکت کنندگان در هفتمین همایش ملی نخبگان جوان

به نظر من، مهم‌ترین کاری که این دو وزارت و این معاونت مهم می‌توانند انجام بدهند، این است که باید همت خود را صرف کنند برای زمینه‌سازی نوآوری علمی؛ نوآوری مهم است. این جریان نوآوری نباید متوقف بشود؛ هر قدمی باید به دنبال خود، قدم بعدی را پیش بیاورد. برای اینکه ما بتوانیم جریان نوآوری را در کشور حفظ کنیم، یک رصد دائمی لازم است؛ دائم بایستی همین مسئولین محترمی که در معاونت علمی حضور دارند، این جریان علمی در کشور را رصد کنند؛ ببینند گره‌ها کجاست،

گیرهای کار کجاست، مشکلات کجاست، ناهماهنگی‌ها کجاست، آن‌ها را برطرف کنند. شورای عالی انقلاب فرهنگی که البته به این مسائل در حد وظایف و مسئولیت‌های خودش می‌پردازد، مهم است. بخش معاونت علمی هم که یک مجموعه ستادی است، برای هماهنگ کردن دستگاه‌ها و خود دستگاه‌های علمی کشور یعنی این دو وزارت و پژوهشکده‌ها و پژوهشگاه‌ها و مراکز گوناگون علم و فناوری که مجریان کار هستند، این‌ها باید همه هماهنگ عمل بکنند؛ ناهماهنگی‌ها بایستی از بین برود.

۱۳۹۱/۵/۸

بیانات در دیدار جمعی از پژوهشگران و مسئولان شرکت‌های دانش‌بنیان

یک مسئله مهم این است که دستگاه‌های دولتی ما اختراعات و ثبت اختراعات را رصد کنند؛ و خود آن‌ها به سراغ صاحبان اختراعات و نخبگان فکری بروند و از آن‌ها بخواهند که همکاری کنند، کمک کنند تا آن‌ها بتوانند بیایند در ایجاد یک شرکت دانش‌بنیان در آن بخش مورد نظر سهیم شوند. دستگاه‌های ما ننشینند که مخترعان به آن‌ها مراجعه کنند، کار بیفتد توی پیچ‌وخم‌های اداری و بوروکراسی و مشکلاتی که وجود دارد؛ این‌ها یقیناً شوق‌ها و استعدادها را تضعیف خواهد کرد. آن‌طور که من گزارش دارم، خارجی‌ها دارند استعدادهای موجود کشور ما را رصد می‌کنند؛ هر جایی که به دردشان می‌خورد، می‌آیند سرمایه‌گذاری می‌کنند و می‌برند. خوب، استعداد انسانی، نیروی انسانی، ارزشمندترین موجودی یک کشور است.

۱۳۸۹/۷/۱۴

بیانات در دیدار نخبگان جوان

یک چیز دیگر هم که فراموش نشود، این است که ما یک نظام رصد لازم داریم. باید دائماً رصد کنیم ببینیم خروجی این تلاشی که در زمینه نخبگان انجام می‌گیرد، چقدر است؛ چقدر متناسب است این خروجی با سرمایه‌گذاری‌ای

که شده. این جور نباشد که ما سرمایه‌گذاری را بکنیم، بعد خروجی نباشد. اگر خروجی کم بود یا متناسب نبود، کاشف از این است که در روش‌ها اشکال وجود دارد، روش‌ها غلط است؛ بنابراین، این کار رصد دائمی لازم دارد. در این بخش، فقط هم رصد کافی نیست؛ بایستی کشورهای را هم که همت ما و نیت ما این است که از آن‌ها جلو بیفتیم، رصد کنیم. نباید تصور کرد که کشورهای دیگر، کشورهای همسایه، کشورهای اسلامی ایستاده‌اند و به ما می‌گویند بفرمایید جلو تا ما از آن‌ها جلو بزنیم؛ نه، آن‌ها هم دارند تلاش می‌کنند. این رصد هم لازم است. اگر قرار است ما جلو بیفتیم، بایستی اطراف را هم بدانیم؛ بقیه بازیگران این صحنه باید زیر نظر باشند؛ بدانیم چه کار دارد انجام می‌گیرد؛ آن وقت بسنجیم که حرکت ما، همت ما متناسب هست یا نه.

منابع

دهخدا، علی اکبر (۱۳۷۳)، لغت نامه، چاپ اول از دوره جدید، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
راغب اصفهانی، ابوالقاسم حسین بن محمد (۱۳۷۴)، المفردات فی غریب القرآن، چاپ دوم، ترجمه
و تحقیق سید غلامرضا خسروی حسینی، ج ۲، تهران: چاپ مرتضوی.
قرشی، سید علی اکبر (۱۳۵۲). قاموس قرآن. جلد سوم. تهران: دارالکتب الاسلامیه.

Aguilar, F.(1967). Scanning the business environment. New York: Macmillan.

Morrison, J. L. Renfro, W. L. & Boucher, W. I.(1984). Futuresresearch and the strategic planning process: Implications for higher education.ASHE-ERIC Higher EducationResearch Report No. 9. Washington, D.C.: Association for theStudy of Higher Education.

Fahey, L. King, W. R. & Narayanan, V. K.(1981). Environmental scanning and forecasting in strategic planning: The state of the art. Long Range Planning, 14(2), 32-39.

پانزدهمین مرکز مطالعات
دانشگاه تهران

این گزارش با استفاده از روش تحلیل مضمون، بیانات و ابلاغیه‌های مقام معظم رهبری با موضوع رصد را تحت سه مضمون کلیدی، یکپارچه‌کننده و کلان تحلیل کرده است. در این پژوهش بیانات و ابلاغات معظم له در خصوص رصد مبتنی بر کنش، ذیل دو مضمون کلان دسته‌بندی شده‌اند: ۱- رصد کنش مدار؛ و ۲- رصد واکنش مدار که خود به دو نوع «رصد محیطی» و «رصد سیاستی و گفتمانی» تقسیم می‌شود.

مرکز مطالعات استراتژیک

www.ircud.ir